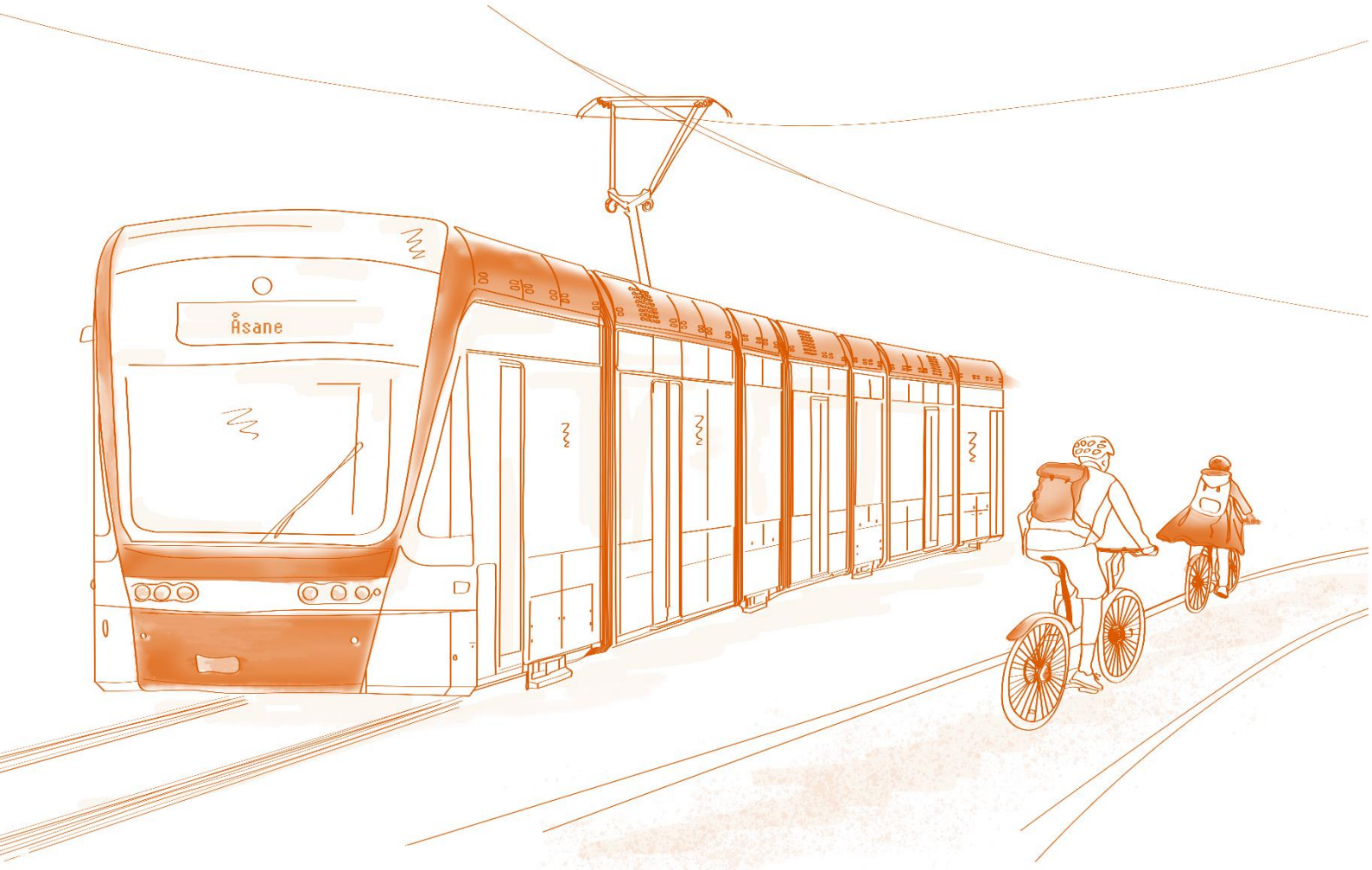
Reguleringsplaner og teknisk forprosjekt

BYBANEN OG HOVEDSYKKELRUTE FRA SENTRUM TIL SANDVIKEN

Reguleringsplan

Bergen sentrum - Sandviken

Plan ID 71720000

Kulturminnedokumentasjon

Bygg som skal rives

Norconsult

BT5-T Bybanen til Åsane: Bergen sentrum – Sandviken
52504678, RA-B-037

Kulturminnedokumentasjon

Bygg som skal rives

Oppdragsgiver:	Bergen kommune
Oppdragsgivers kontaktperson:	Torhild Wiklund
Rådgiver:	Norconsult Norge AS
Oppdragsleder:	Ivar Øvretvedt
Fagansvarlig:	Siri Sandtorv Heimark
Andre nøkkelpersoner:	Ingrid Rekkavik og Mathilde Engum Rolland

Revisjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent
J01	21.10.2026	Kulturminnedokumentasjon – bygg som skal rives	IngRek/MatRol	Sirhei	IOV

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Forord

Denne rapporten er utarbeidet som del av planarbeid for *Bybanen, Delstrekning Kaigaten – Sandviken* (BT5-T), med reguleringsplan og teknisk forprosjekt.

Flere kulturminner og kulturmiljøer vil berøres av planforslaget, og noen bygg med verneverdi, eller formelt vern gjennom gjeldende planer, forutsettes revet eller flyttet i forbindelse med planforslaget. Denne rapporten utgjør en forenklet kulturhistorisk dokumentasjon av byggene som forutsettes revet. Rapporten er utarbeidet som kunnskapsgrunnlag for å gi en mer forutsigbar prosess på dette stadiet av planprosessen.

Detaljeringsgrad på dokumentasjonen er knyttet til vurdert verneverdi. Bygg som er vurdert å ha høyere verneverdi omtales detaljert, mens andre bygg gis en enklere vurdering. Både hvilke bygg som skal dokumenteres, og nivået på dokumentasjonen, er avklart i samråd med Byantikvaren. En mer grundig dokumentasjon av de enkelte byggene kan bli nødvendig på et senere stadium.

Innenfor plangrensen ligger det bygg som allerede er vedtatt revet i gjeldende planer. For noen av disse byggene er det utarbeidet en forenklet kulturhistorisk dokumentasjon gjennom vedtatt plan for Bybanen fra Sentrum til Åsane (delstrekning 1 og 2). I denne rapporten gjengis kun en kort beskrivelse av bygninger som allerede er dokumentert, med henvisning til tidligere dokumentasjonsarbeider.

Det utarbeides dokumentasjon for bygninger for hele strekningen fra Bergen sentrum til Sandviken (Munkebotn). Rapporten er delt opp i strekinger (område Sentrum og Sandviken) for å gi en enklere oversikt over de geografiske delområdene som inngår i planområdet. Generelt beveger rapporten seg fra sør mot nord, langs den planlagte bybanetraseen. Innenfor planområdet er det 11 bygg som forutsettes revet, som dokumenteres.

Figur 1-1:Illustrasjon som viser den politisk bestilte traséen mellom sentrum og Sandviken, som Plan- og bygningsetaten jobber ut fra. Bygg som forutsettes revet er markert med blått. Bilde: Bergen kommune

Innhold

1 Innledning 6
1.1 Bakgrunn 6
1.2 Metode 6
2 Oversikt bygg som tidligere er dokumentert 7
2.1 Bunker øst for Sverresborg 7
2.1.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 8
2.2 Amalie Skrams vei 60, 62 og 64 10
2.2.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 11
2.3 Ladegårdsgaten 64-76 14
2.3.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 14
3 Område Sentrum: Kaigaten – Heggebakken 16
Kong Oscars gate 36 og Heggebakken 2 (Bergen katedralskole) 17
3.1.1 Kulturhistorisk kontekst 18
3.1.2 Historisk utvikling 21
3.1.3 Søndre klasseromsfløy - Bygningsinformasjon og vernestatus 22
3.1.4 Nybygget - Bygningsinformasjon og vernestatus 24
3.1.5 Gymnastikkanlegg - Bygningsinformasjon og vernestatus 26
3.1.6 Mesobygget - Bygningsinformasjon og vernestatus 29
4 Område Sandviken: Sjøgaten v/Slaktehustomten – Munkebotn 32
4.1 Sandviksbodene 14 32
4.1.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 33
4.1.2 Kulturhistorisk kontekst 34
4.1.3 Historisk utvikling 34
4.1.4 Dagens situasjon 37
4.2 Sandviksveien 44B og 44C 39
4.2.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 40
4.2.2 Kulturhistorisk kontekst 41
4.2.3 Historisk utvikling 42
4.2.4 Dagens situasjon 47
4.3 Sandviksveien 44D 50
4.3.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 50
4.3.2 Kulturhistorisk kontekst 51
4.3.3 Historisk utvikling 53
4.3.4 Dagens situasjon 56
4.4 Sandviksbodene 59 (BAS) 58
4.4.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 59
4.4.2 Kulturhistorisk kontekst 60
4.4.3 Historisk utvikling 62

4.4.4 Dagens situasjon 66
4.5 Sandviksbodene 63 69
4.5.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 69
4.5.2 Kulturhistorisk kontekst 70
4.5.3 Historisk utvikling 70
4.5.4 Dagens situasjon 72
4.6 Sandviksbodene 64A og 65A 76
4.6.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 76
4.6.2 Kulturhistorisk kontekst 77
4.6.3 Historisk utvikling 78
4.6.4 Dagens situasjon 79
4.7 Amalie Skrams vei 54 82
4.7.1 Bygningsinformasjon og vernestatus 82
4.7.2 Kulturhistorisk kontekst 83
4.7.3 Historisk utvikling 85
4.7.4 Dagens situasjon 87
5 Kildehenvisninger 91

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Bybanens planlagte utbygging gjennom Sentrum og Sandviken innebærer at flere bygninger må rives for å få plass til tiltaket. I Heggebakken skal det etableres en portalmunning for Bybanen som fører til at flere av byggene tilknyttet Katedralskolen må rives. Innerst i Sandbrogaten vil en garasje og en kommunalt listeført bunkers fra andre verdenskrig måtte rives i forbindelse med utgang fra underjordisk holdeplass ved Sverresborg. Videre vil en rekke bygninger i Sandviken måtte rives som følge av valgt trafikal løsning og banegeometri i Sjøgaten/Sandviksveien. Dette dokumentet er utarbeidet for å belyse utviklingen og den kulturhistoriske verdien til disse bygningene, og tar ikke stilling til teknisk gjennomføring eller virkninger av riving. For detaljerte beskrivelser av planforslaget og vurderinger som ligger til grunn, vises det til *RA-B-008 Planbeskrivelse – Detaljreguleringsplan Bybanen Kaigaten-Sandviken* og *RA-B-006 Teknisk forprosjekt. Bybanen Kaigaten-Sandviken*.

Vurdering av hvilke bygg som dokumenteres, og detaljeringsnivå, er utarbeidet av forslagstiller i dialog med Byantikvaren. Ved offentlig ettersyn av planforslaget, og senere ved søknad om rivning av bygg, skal kulturminneforvaltningen formelt uttale seg til tiltaket og sette endelige krav til dokumentasjon.

For enkelte bygninger er konsekvensen av Bybanens planlagte utbygging gjennom Sandviken at de må fjernes/flyttes. Bakersmauet 11 og 20, Fjæregrenden 18 og Sandviksbodene 63A er planlagt flyttet internt i sine kulturmiljøer, og er dokumentert separat i rapporten *RA-B-046 Kulturminnedokumentasjon Rosegrenden.* Disse byggene omtales derfor ikke videre i denne rapporten.

1.2 Metode

Rapporten tar utgangspunkt i Byantikvaren i Bergen sin veileder til kulturmiljødokumentasjon. En slik dokumentasjon skal inneholde en gjennomgang av bygningshistorikk med tilgjengelige opplysninger om blant annet byggeår, byggherre, bruk/formål, bygningsmessige endringer m.m. Beskrivelsene er supplert med foto og kartmateriale.

Detaljeringsnivået på dokumentasjonen er avklart for hvert enkelt bygg i samråd med Byantikvaren. I senere faser og før gjennomføring av riving vil det kunne bli behov for ytterligere dokumentasjon.

Detaljeringsgrad på dokumentasjonen er knyttet til vurdert verneverdi. Bygg som er vurdert å ha høyere verneverdi omtales detaljert, mens andre bygg gis en enklere vurdering.

Innenfor plangrensen ligger det bygg som allerede er vedtatt revet i gjeldende planer. I denne rapporten gjengis kun en kort beskrivelse av bygninger som er tidligere dokumentert, med henvisning til tidligere dokumentasjonsarbeider.

Ingen av bygningene er dokumentert innvendig, og for enkelte av bygningene er dokumentasjonen svært forenklet. De fleste bygningene er omtalt i relativt korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026. Rapporten omtaler omfanget og hvilke kilder som er benyttet i tilknytning til hvert enkelt bygg.

2 Oversikt bygg som tidligere er dokumentert

Flere av bygningene som varsles innløst som en del av *Bybanen, Delstrekning Kaigaten – Sandviken (PlanID 71720000),* er dokumentert i forbindelse med tidligere vedtatt plan, *Bybanen og hovedsykkelrute fra sentrum til Åsane, med forlengelse av Fløyfjelltunnelen (PlanID 65800000)*.

2.1 I dette kapitelet gis det kun en kortbeskrivelse av bygninger som tidligere er dokumentert, med henvisning til hvor dokumentasjonen er å finne (se også kap. 5

Amalie Skrams vei 54

Amalie Skrams vei 54 er et frittliggende boligbygg på fire etasjer, oppført i 1964-65.

Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026.

2.1.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

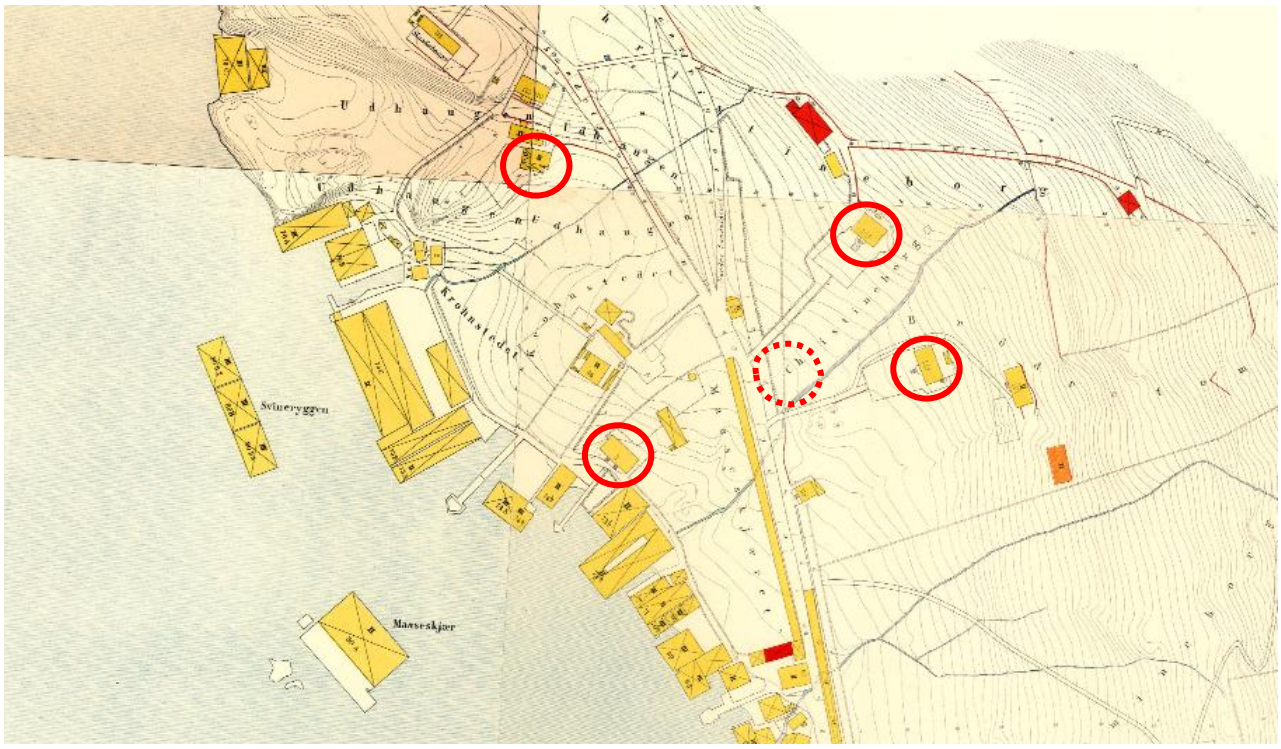
Adresse	Amalie Skrams vei 54	
Gnr./bnr.	168/89	
Bygningsnr.	139324439	
Arkitekt	Kåre Frølich	
Byggherre	Vestbo	
Byggeår	1962	
Bygningstype	142 - Stort frittliggende boligbygg på 3 og 4 etg.	
Oppr. Funksjon	Leilighetsbygg	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)	
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Sandviken øvre - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde Boligområder **Gjeldende reguleringsplan**: Bybanen fra Sentrum til Åsane, Delstrekning 2, Sandbrogaten-Eidsvågtunnelen (plan-id 65810000)	

	- Hensynssone H570_3 Historisk sentrum

2.1.2 Kulturhistorisk kontekst

Amalie Skrams vei 54 er en av flere lamellblokker, som kom til etter bebyggelsesplanen for Wilhelmineborg og tilliggende eiendommer fra 1952. Wilhelmineborg var en større eiendom i Sandviken, avgrenset av Sandviksveien, Brødretomten, Fjellveien og Frydenlund. Det var opprinnelig festegrunn under Store Sandviken. Kommunen overtok eiendommen i 1912, med sikte på å stykke den ut til villatomter. Bybrannen i 1916 gjorde at det ble endringer i planene, og eiendommen ble heller brukt til nødboliger for husløse. 30 «husvillebrakker», med i alt 229 leiligheter, ble oppført her. Brakkebyen ble sanert etter 2. verdenskrig, siste hus ble revet 1960.

Amalie Skrams vei 54 er plassert mellom to historiske alleer, som leder mot to av byens lyststeder; Brødretomten og Christineborg. Lyststedene i Bergen dokumenterer en bygningskultur, tidfestet i perioden rundt 1750-1850, og rommer stilmessig periodene preget av rokokko, louis-seize og empire. Andre lyststeder i området, er Måseskjæret og Uthaugen (Ditlefsengen). På kart fra år 1880 (under, Figur 4-73Figur 4-73) kan man se lystgårdene markert med rød ring, og plassen hvor Amalie Skrams vei 54 senere kom, markert med stiplet ring.

Figur 4-73: Kart fra år 1880, med lystgårdsanleggene markert. Tomten for Amalie Skrams vei 54, markert stiplet

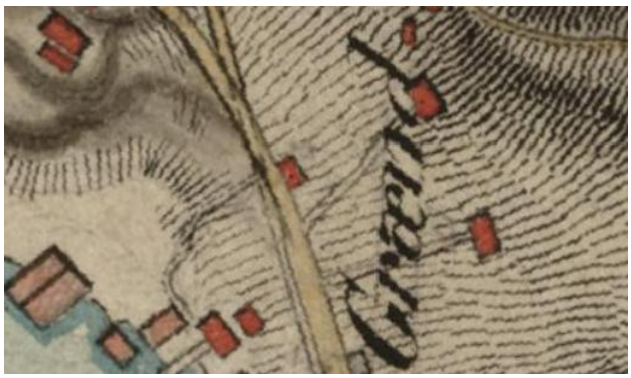

Figur 4-74: Forslag til bebyggelsesplan for Wilhelmineborg og tilliggende eiendommer, 1952. Amalie Skrams vei 54 markert

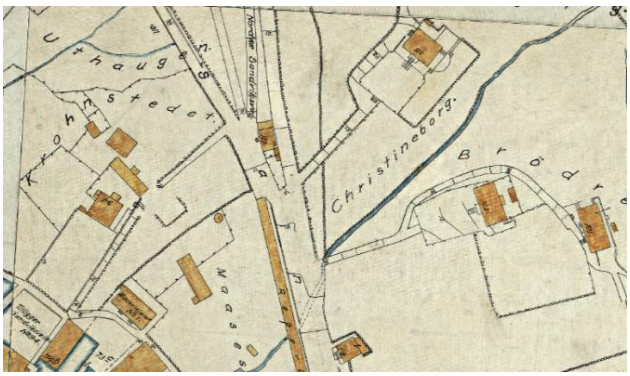

Figur 4-75: Amalie Skrams vei 54 er plassert mellom to alleer, som leder mot to av byens lyststeder; Brødretomten og Christineborg. De gamle alleene er fremdeles synlige i dagens struktur, markert med røde linjer. Alleen opp mot Brødretomten er den best bevarte av de to og er regulert til hensynssone bevaring i gjeldende reguleringsplan (PlanID 65810000).

2.1.3 Historisk utvikling

Figur 4-76: Kart fra 1868. Brødretomten og Christineborg etablert

Figur 4-77: Kart fra 1913

Figur 4-78: Ortofoto 1951

Figur 4-79: Ortofoto 1962

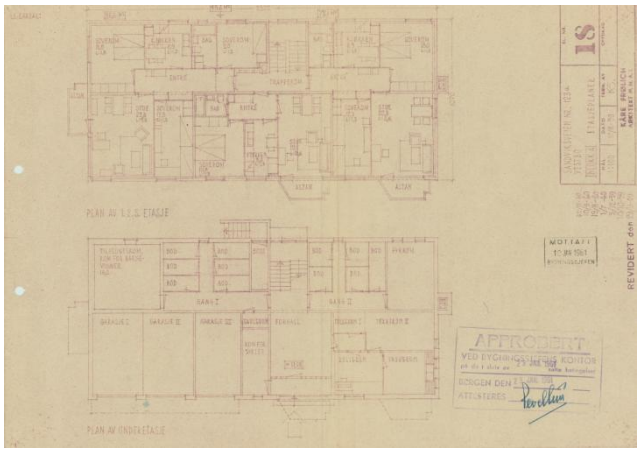
Figur 4-80: Ortofoto 1970. Amalie Skrams vei utvidet øst for bygget

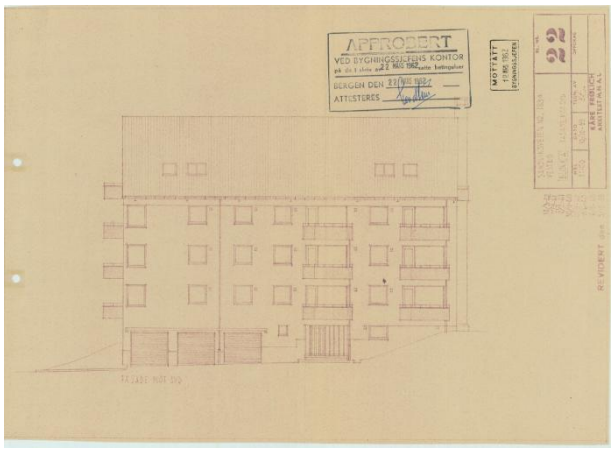
Figur 4-81: Ortofoto 2023, dagens situasjon

Området består av blokker mellom Amalie Skrams vei og Sandviksveien, firemannsboliger langs østsiden av Amalie Skrams vei, og eneboliger lengst opp i området mot Fjellveien. Den første tverrstilte lamellblokken (Amalie Skrams vei 42-44) ble reist på begynnelsen av 1950-tallet, tegnet av arkitekt Sonja Christie. Denne skiller seg fra de senere blokkene, ved å være terrassert med tre etasjer i hver del av blokken. De senere blokkene følger også terrenget, men har fire etasjer mot Sandviksveien.

Lamellblokkene mot nord, som Amalie Skrams vei 54, er tegnet av Kåre Frølich, og blokkene mot sør er tegnet av arkitektene J. og M. Svenningsson.

Figur 4-82: Opprinnelige plantegninger fra 1959/61. Byggesaksarkivet.

Figur 4-83: Opprinnelige fasader fra 1959/61.

Figur 4-84: Plantegning som viser nye balkonger, 2007.

Figur 4-85: Fasadetegning som viser nye balkonger, 2007.

I 2007 ble det gitt tillatelse til utskiftning av de opprinnelige balkongene. Disse ble erstattet av utvidete, innglassede balkonger.

2.1.4 Dagens situasjon

Amalie Skrams vei 54 er bygget i støpt betong, med malt overflate. Bygningen har saltak, tekket med røde takstein. Bygningskroppen er rektangulær, med tydelig gavlside mot Sandviksveien. Taket har ikke takutstikk på kortsidene/gavlsidene, men utkragende gesims på langsidene. Det er ikke gjort store, visuelle endringer på bygget, og det fremstår ganske opprinnelig. De største endringene som er gjort, er tilføringen av de innglassede balkongene. Bygningen hadde tidligere smale balkonger, typisk for 1960-tallet, men ble i 2007 utvidet i størrelse og fikk et annet uttrykk. Gavlsiden mot øst har nok endret mest karakter som følge av endringen, da balkongen visuelt blir klumpete på den ellers slanke gavlsiden med utenpåliggende pipeløp. Inngangspartiet med garasjene på sørsiden av bygget fremstår likt som originaltegningene, bortsette fra at garasjeportene er skiftet ut. Noen av de opprinnelige vinduene, som i kjeller mot sør, er bevart.

Bilder under er tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 4-86: Amalie Skrams vei 54. Oversiktsbilde nordvestside. Bilderetning sørøst.

Figur 4-87: Amalie Skrams vei 54. Oversiktsbilde sørøstside. Bilderetning nordvest.

Figur 4-88: Amalie Skrams vei 54. Sørfasade. Bilderetning nord.

Figur 4-89: Amalie Skrams vei 54. Nordfasade. Bilderetning sør.

Figur 4-90: Amalie Skrams vei 54. Østgavl. Bilderetning vest.

Figur 4-91: Amalie Skrams vei 54. Vestgavl. Bilderetning øst.

Figur 4-92: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde garasjeport. Sørside.

Figur 4-93: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde vindu kjeller. Sørside.

Figur 4-94: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde vindu kjeller. Sørside.

Figur 4-95: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde inngangsparti. Sørside. Bilderetning nord.

Kildehenvisninger). Kapittelet er supplert med bilder, tatt på utvendig befaring 1. september 2026.

2.2 Bunker øst for Sverresborg

Bunkeren like øst for Sverresborg (mangler adresse, Askeladden ID 212743-2), er gitt en forenklet kulturhistorisk dokumentasjon som del av tidligere vedtatt reguleringsplan for *Bybanen fra sentrum til Åsane, Delstrekning 1, Kaigaten – Sandbrogaten* (plan-ID 65800000). Under gis en kort oversikt over bygget. For en mer detaljert beskrivelse vises det til rapporten *Kulturminnedokumentasjon bygg som forutsettes revet*, tilhørende ovennevnte plan [4].

Kort omtale fra 2022-dokumentasjon:
Bunkeren er en av totalt fem bunkere/stillinger som ble oppført som kampbunkere av russiske krigsfanger på Sverresborg under krigen, og inngikk som en del av nærforsvaret til tyske enheter stasjonert her. Nærforsvarsstillingen er en betongstøpt stilling med to skyteskår, lokalisert i skråningen mellom Nye Sandviksveien og Sandbrogaten over åpningen til jernbanetunnelen.

2.2.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Bunker øst for Sverresborg	
Gnr./bnr.	167/895	
Bygningsnr.	Ingen	
Byggeår	1940-1945	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Kommunalt listeført batteri, teknisk/industrielt minne (Askeladden ID 212743-2) - Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse K25 Bergen Middelalderbyen - Automatisk fredet middelalderbygrunn (ID 89049). - Forskriftsfredet Bergenhus festning (ID 100764). - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)	
Planstatus 2026	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Festningene - Hensynssone H570_2 Middelalder bykjernen - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum - Båndleggingssone: Båndlagt etter lov om kulturminner **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sentrum. - Arealformål: Offentlig bygning (nåværende) **Gjeldende reguleringsplan**: Bybanen fra sentrum til Åsane, delstrekning 1, Kaigaten-Sandbrogaten (plan-ID 65800000) - Arealformål: Bebyggelse og anlegg - H570_1 Bevaring kulturmiljø - H730_1 Båndlegging etter lov om kulturminner	

Figur 2-1: Oversikt bunker øst for Sverresborg. Kilde: Kulturminnedokumentasjon ifm. Reguleringsplan for Bybanen fra sentrum til Åsane, Delstrekning 1(PlanID 65800000).

Figur 2-2: Oversikt bunker øst for Sverresborg. Bilde tatt på befaring 1. september 2026.

2.3 Amalie Skrams vei 60, 62 og 64

Amalie Skrams vei 60, 62 og 64 er gitt en forenklet kulturhistorisk dokumentasjon, som del av tidligere vedtatt reguleringsplan for *Bybanen fra sentrum til Åsane, Delstrekning 2, Sandbrogaten – Eidsvågtunnelen* (plan-ID 65810000). Under gis en kort oversikt over bygget. For en mer detaljert beskrivelse og flere bilder, vises det til rapporten, *Kulturminnedokumentasjon bygg som forutsettes revet*, tilhørende ovennevnte plan [5].

Kort omtale fra 2022-dokumentasjon:
Amalie Skrams vei 60, 62 og 64 er tegnet av arkitekt Henrik Halding fra Bergen, og ble oppført omkring 1933. Det er oppført som tre murhus i rekke, hver med to leiligheter. Det er tegnet i tidstypisk 1920-talls klassisisme, med symmetriske fasader og valmet tak med svai. Bygget er oppført i to etasjer, med loft og full kjeller. Det er oppført i pusset tegl (engelsk hulmur) over en kjelleretasje av betong. Taket er tekket med rektangulær skifer. Bygget har i alt tre pipestokker, en for hver seksjon. Gesimsen er murt med en enkel, trukket profil mot veggen. Teglfasadene er pusset og har enkel imitasjon av steinkvader både på hver side av inngangsdørene og dørene ut til de små balkongene i 2. etasje. Inngangsdørene på byggets østfasade har betongtrapper med skiferheller og enkelt rekkverk i smijern. Det er nedgravd trapp til kjelleren i hver gavl. Over tid har bygningsmessige endringer som takopplett og utskifting av vinduer og dører redusert byggets arkitektoniske kvaliteter, men bygget fremstår i god teknisk stand.

Bilder i neste avsnitt er tatt på befaring 10. september 2026.

2.3.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Amalie Skrams vei 60, 62 og 64	
Gnr./bnr.	#60: 168/119 #62: 168/123 #64: 168/124	
Bygningsnr.	#60: 139324676 #62: 139324706 #64: 139324714	
Byggeår	1933	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse K74 Bergen Sandviken. - Omtalt i Byantikvarens *Tillegg til kulturminne-grunnlag: Bybanen fra sentrum til Åsane, delrapport 2.*	
Planstatus 2026	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Sandviken øvre - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken - Fjellsiden Nord - Arealformål: Boligområde (nåværende) **Gjeldende reguleringsplan**: Bybanen fra sentrum til Åsane, delstrekning 2, Sandbrogaten-Eidsvågtunnelen (plan-ID 65810000) - Arealformål: Park - H570_3 Historisk sentrum	

Figur 2-3: Amalie Skrams vei 60, 62 og 64. Oversiktsbilde fra gangbro. Bilderetning sørøst.

Figur 2-4: Amalie Skrams vei 60, 62 og 64. Oversiktsbilde fra gangvei. Bilderetning sørvest.

Figur 2-5: Amalie Skrams vei 60, 62 og 64. Vestfasade. Bilderetning øst.

Figur 2-6: Amalie Skrams vei 60, 62 og 64. Østfasade. Bilderetning vest.

Figur 2-7: Amalie Skrams vei 60, 62 og 64. Nordgavl. Bilderetning sør.

Figur 2-8: Amalie Skrams vei 60, 62 og 64. Sørgavl. Bilderetning nord.

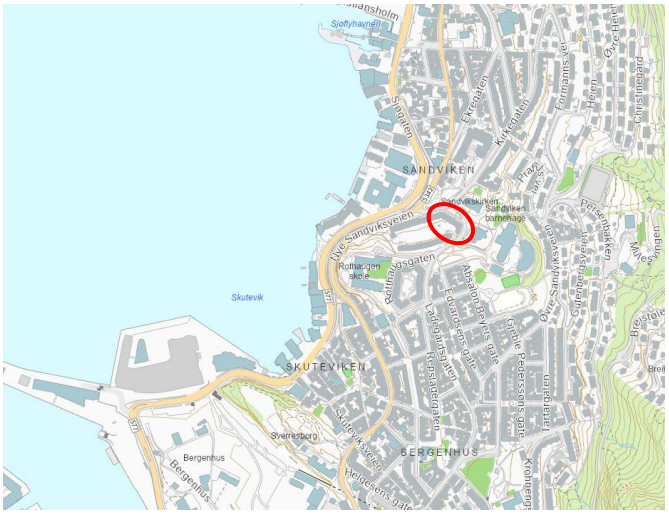
2.4 Ladegårdsgaten 64-76

For Ladegårdsgaten 64-76 foreligger en kulturminnedokumentasjon utarbeidet i 2022, i forbindelse med pågående planforslag for *Gnr. 167, Bnr. 517 mfl., Ladegårdsgaten* (plan-ID 66270000), av Historikerverksemda [6]. Dokumentasjonen omtaler både bygningshistorikk, kulturhistorisk kontekst og gir en detaljert dokumentasjon av dagens bygningsmasse. Beskrivelse under og tabellen i neste avsnitt gir en kort oversikt over bygget.

Kort omtale ut fra 2022-dokumentasjon:
Ladegårdsgaten 64–76 ble oppført i 1920–1921, i en nøktern og forenklet dekor med trekk fra 1920-tallsklassisisme. Bygningskomplekset utgjør sju «hus» som snor seg nedover terrenget i en tredelt form, og er svært godt tilpasset terrenget på plassen det er bygget. Det er reist i teglstein med glattpusset fasade, på en grunnmur delvis av betong, delvis av stein. Bygget har til sammen 38 leiligheter, hvorav mange har bevart hovedtrekk fra planløsningen. Få originale detaljer i bygget er bevart, med unntak av i trappeoppgangene. Bygget har betydelige setningsskader.

2.4.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Ladegårdsgaten 64–76
Gnr./bnr.	167/517 m.fl.
Bygningsnr.	139314328
Arkitekt	Torgeir Alsaker
Byggherre	Norsk postforbunds byggeselskap
Byggeår	1920-21
Bygningstype	145 - Store sammenb. boligbygg på 3 og 4 etg.
Oppr. funksjon	Boligbygg
SEFRAK-ID	Ingen

Vernestatus	Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Ladegården - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord - Arealbruksområde Boligområde (nåværende) **Gjeldende reguleringsplan**: Uregulert

Bilder tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 2-9: Ladegårdsgaten 64-76. Bilderetning sør.

Figur 2-10: Ladegårdsgaten 64-76. Bilderetning sørvest.

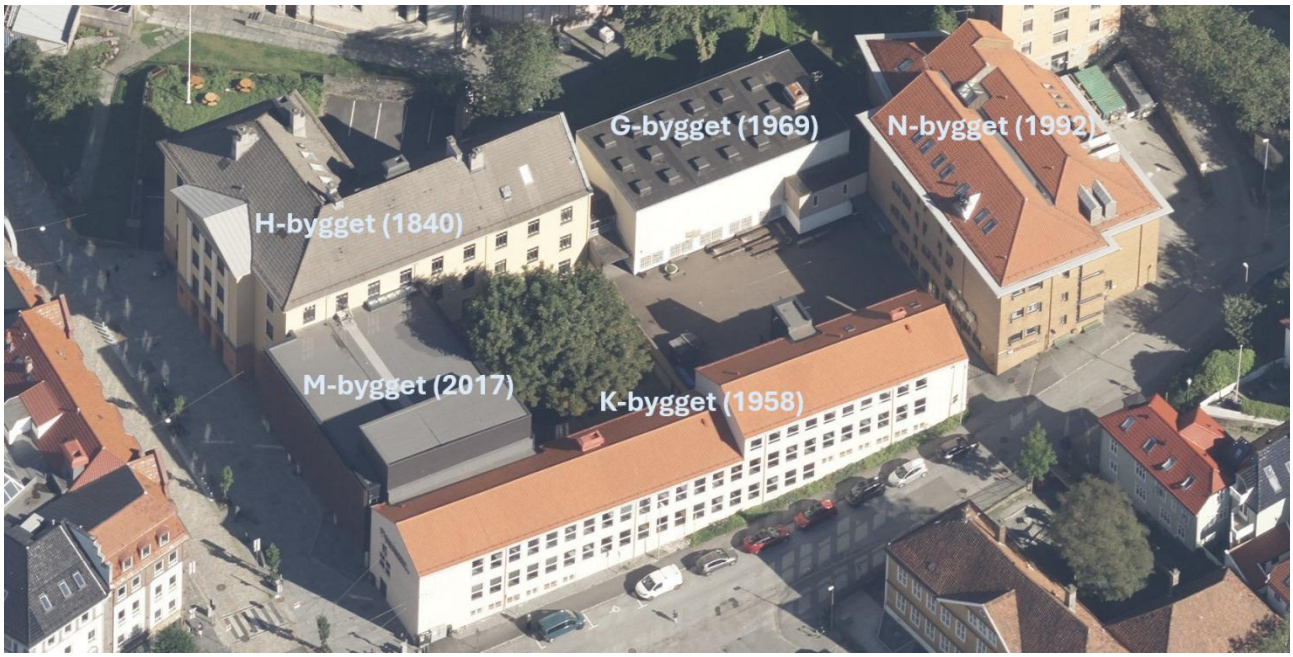

Figur 2-11: Ladegårdsgaten 64-76. Bilderetning nord.

3 Område Sentrum: Kaigaten – Heggebakken

Omhandler Bergen sentrum, mellom Kaigaten og Heggebakken. Dokumentasjonen for dette delområdet omfatter fire bygninger som alle tilhører/disponeres av Bergen Katedralskole. Bygg som forutsettes revet er:

- Klasseromsfløy mot Heggebakken (K-bygget) (gnr 166, bnr 531)
- Gymnastikkanlegg (G-bygget) (gnr 166, bnr 531)
- Nybygg fra 1992 med spesialrom og kantine (N-bygget) (gnr 166, bnr 112)
- Mesobygget (M-bygget) (gnr 166, bnr 531)

Figur 3-1: Katedralskolen med navn og byggeår for ulike bygg. Illustrasjon: Norconsult [7]

Kong Oscars gate 36 og Heggebakken 2 (Bergen katedralskole)

Bergen katedralskole har, som institusjon, en lang historie som strekker seg tilbake til 1153, da den først ble stiftet som latinskole av den katolske kirke. I planprosessen for *Bybanen, Delstrekning Kaigaten – Sandviken,* forutsettes fire av fem bygninger i dagens skole revet, hvor unntaket er den eldste skolebygningen fra 1840.

Bergen katedralskole er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider, men er grundig dokumentert gjennom flere historiske arbeider. Inneværende rapport omtaler derfor den overordnede konteksten og historien til byggene helt kort, med henvisning til rapporten *Bergen Katedralskule. Bygningshistoria 1153-2013,* av Ketil Rage [13] og andre kilder.

I det følgende gis en beskrivelse av dagens situasjon, basert på tilgjengelig informasjon og utvendig befaring gjennomført 1. september 2026.

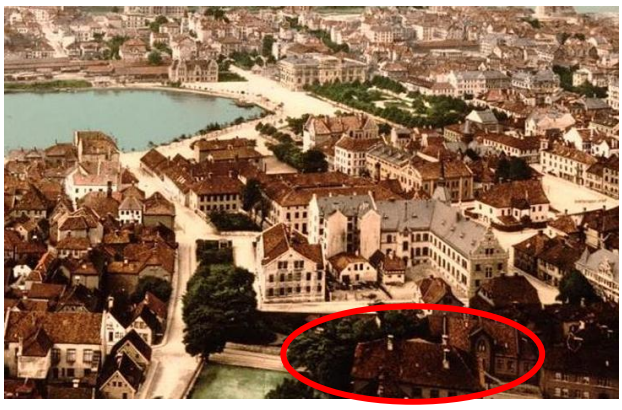
3.1.1 Kulturhistorisk kontekst

Skolen som institusjon ble stiftet i 1153, og utgjør en av landets eldste skoler. Den utdannet primært prester. Skolen holdt først til på Holmen ved Bergenhus Festning, som var et av landets fremste intellektuelle miljøer i høymiddelalderen. Rundt reformasjonen ble skolen flyttet til fransiskaneranlegget i Vågsbunnen, nord for Domkirken. Gjennom 1700-tallet kom nye fag til den gamle «latinskolen» som dreide mot mer generell utdanning, ikke bare for prester. Fra 1809 var skolen ikke lenger kirkelig styrt. Den gamle skolebygningen fra tidlig 1700-tallet, Latinskolen, står enda rett nord for Domkirken. I 1840 ble en ny skolebygning reist rett sør for Domkirken, på tomten etter den gamle bispegården. Alle eldre bygg på tomten ble revet, og dette kan ha vært etterlevninger av det gamle Olavsklosteret, som stod på tomten frem til 1537. Skolebygningen som ble bygget i 1840 er hovedbygningen som vi kjenner i dag. Sammen med denne ble det bygget et «voltigerhus», som ble brukt som gymnastikksal. Katedralskolen i Bergen var en latinskole, som forberedte unge gutter til prestestillinger og universitet. Elevene begynte da de var 7 år gamle og var uteksaminerte da de var 20 år.

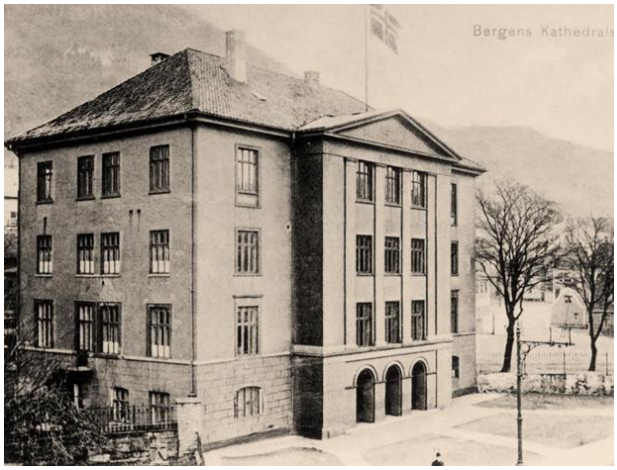

Figur 3-2: Kong Oscars gate sett fra Stadsporten, før år 1840. Man kan se Bispegården og Domkirken i bakgrunnen. Dette viser området før Katedralskolen ble bygget på ruinene av Bispegården. [13]

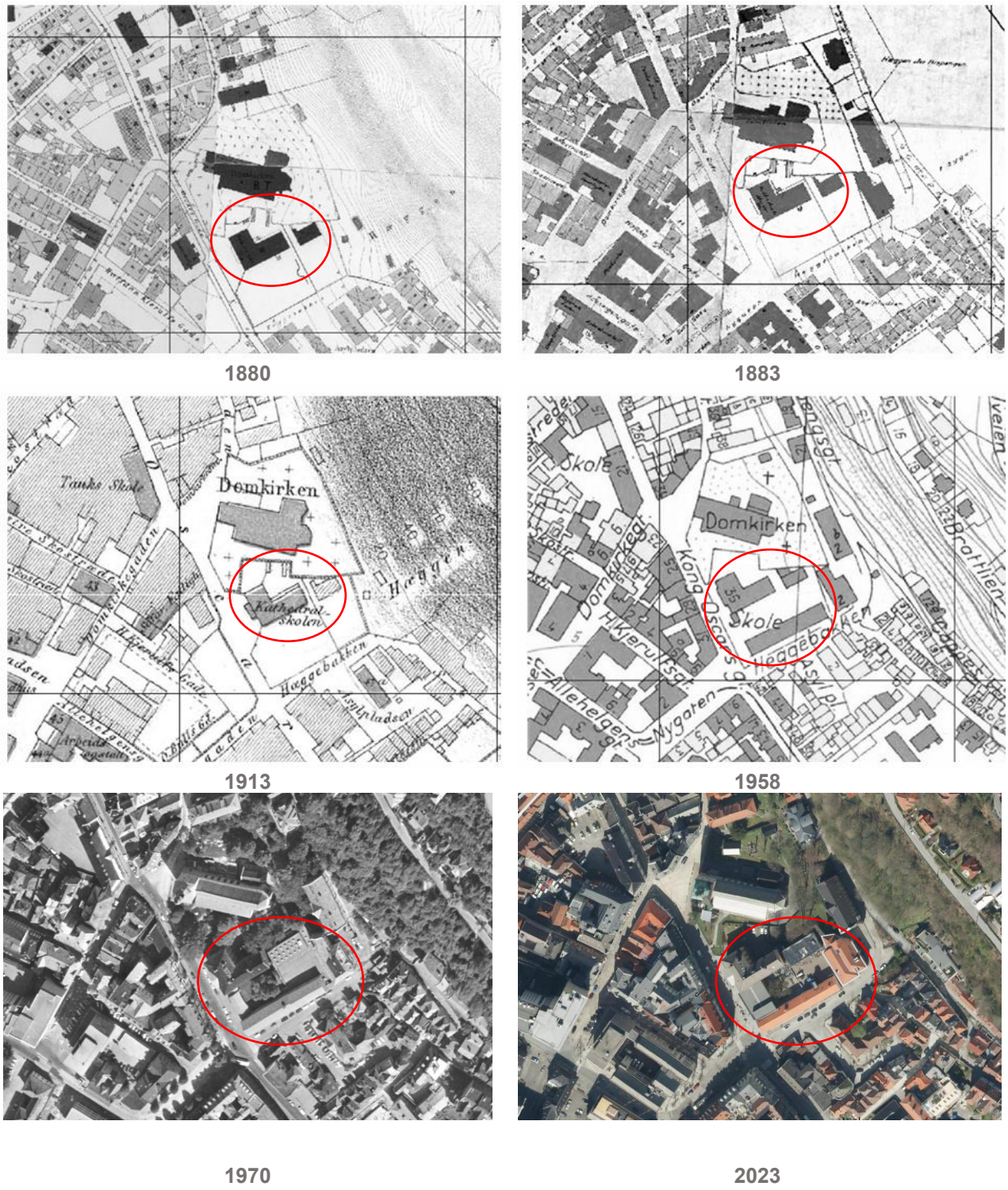
Figur 3-3: Bilder av Bergen sett fra Fjellsiden i 1890-årene. Fotoene viser Katedralskolen sin hovedbygning, før den ble utvidet med en ekstra etasje. Man ser også parken mot sørøst. [13]

Figur 3-4: Katedralskolen etter påbyggingen i 1884. [13]

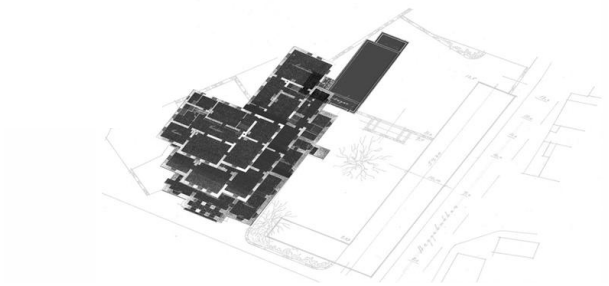
Figur 3-5 Kastanjetreet på gårdsplassen. Bilde fra 1950-årene. [13]

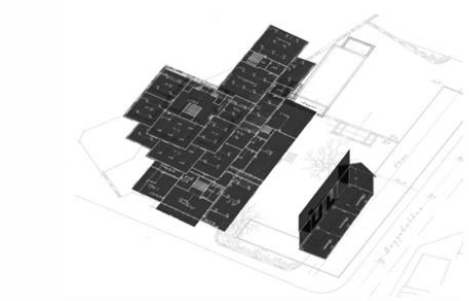
Figur 3-6: Kart og ortofoto av Bergen, med utsnitt av Domkirken og Katedralskolen fra 1880 til i dag [13].

3.1.2 Historisk utvikling

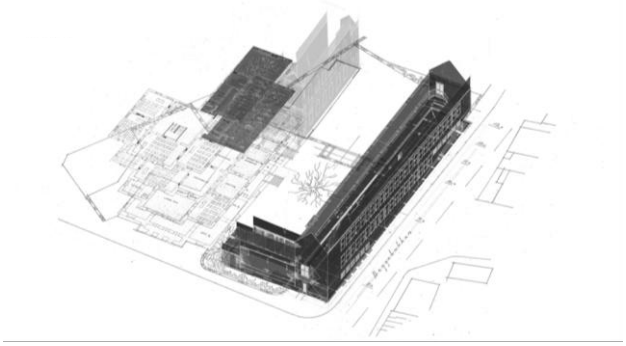
Skolen har blitt utvidet fra 1840 og frem til i dag. Tegningene under viser hovedbyggetrinnene man kjenner til i Katedralskolen sin moderne historie, fra da skolen flyttet sør for Domkirken. [13] I 1834 kjøpte Bergen Katedralskole bispegården like sørøst for Domkirken, og innviet dagens skolebygning i 1840. I 1869 stod en gymnastikkbygning ferdig. Skolen hadde lenge en åpen park/skolegård mot Asylplassen og Heggebakken, men her ble det bygget en sørfløy i 1956-57. I 1992 tok skolen i bruk Heggebakken 2, en ny bygning på Bergen Fagskoles tomt i bakkant. I perioden 2014-2018 gjennomgikk skolen en større rehabilitering av hovedbygget og bygging av nytt mellombygg med ny hovedinngang [7].Innledning

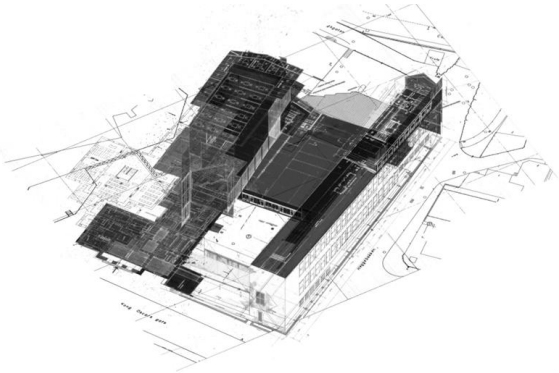
1840 – Hovedbygget
(tegninger fra 1864, eldste av hovedbygget i dag)

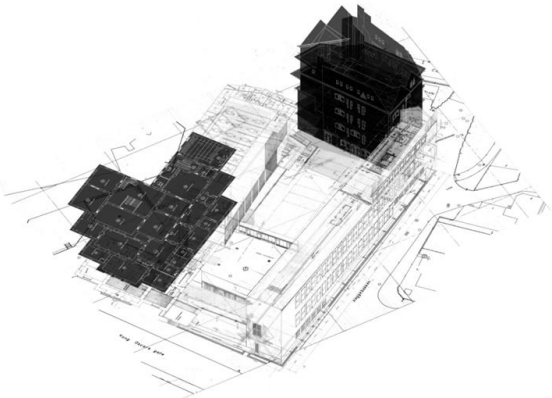
1912 – Midlertidig brakke (undervisning)

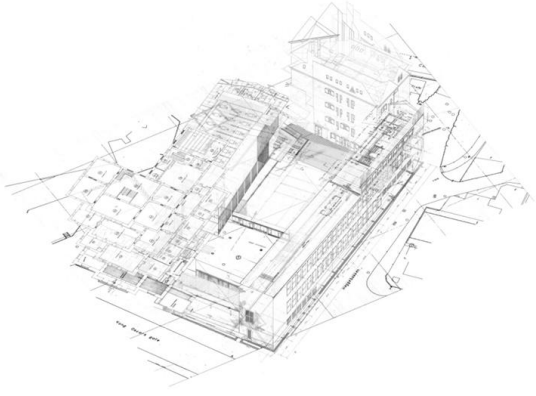
1958 – Klasseromsbygget

1869 – Nytt gymnastikkbygg

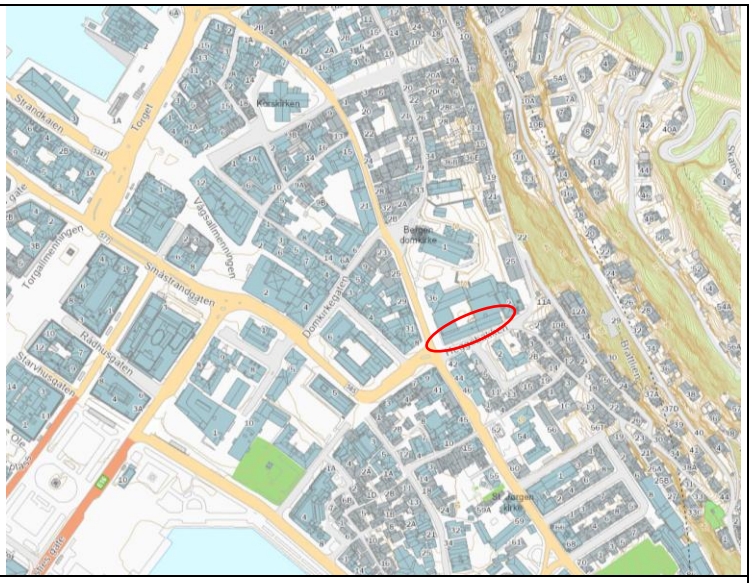
1992 - Nybygget

2013

Figur 3-7: Hovedbyggetrinnene i Katedralskolen sin moderne historie visuelt fremstilt, fra 1840 til 2013. [13]

3.1.3 Søndre klasseromsfløy - Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Kong Oscars gate 36	
Gnr./bnr.	166/531	
Bygningsnr.	139854470	
Arkitekt	Eystein Michaelsen	
Byggherre	Bergen kommune	
Byggeår	1958	
Bygningstype	Klasseromsbygg	
Oppr. funksjon	Klasseromsbygg	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse K25 Bergen Middelalderbyen - Automatisk fredet middelalderbygrunn (Askeladden ID 89049) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)	
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum - Hensynssone H570_2 Middelalder bykjernen - Båndleggingssone H730. Båndlagt etter kulturminneloven **Kommunedelplan**: KDP Sentrum (plan-ID 15780000) - Arealbruksområde: Blandet sentrumsformål (190) - Verneverdig kulturmiljø - Verneverdig nyere arkitektur **Gjeldende reguleringsplan**: Bergenhus. Reguleringsplan for Vågsbunnen (plan-ID 6900000) - Arealformål: Offentlig bebyggelse (160) - Bevaringsområde (660)	

Søndre klasseromsfløy, K-bygget (1958)

Klasseromsbygget stod ferdig i 1958, og følger Heggebakkens nordside. På slutten av 1960-tallet ble det lagt til en etasje på bygget. Det er oppført i hvitmalt teglstein, med få detaljer. Vinduer følger samme symmetri som hovedbygningen, med litt større vindusflater.

Bygget kan beskrives som et modernistisk skolebygg, med en enkel og konsekvent materialbruk av høy kvalitet. Bygningen er svært godt tilpasset byggehøydene og størrelsene i kulturmiljøet rundt Bergen barneasyl, Asylplassen, de andre delene av katedralskolen og trehusmiljøet i området Kong Oscars gate/Heggebakken.

Bilder under er tatt på befaring 10. september 2026.

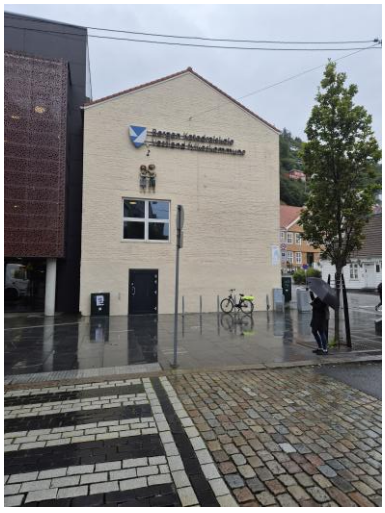
Figur 3-8: Klasseromsbygget. Bilderetning nordvest.

Figur 3-9: Klasseromsbygget. Bilderetning vest.

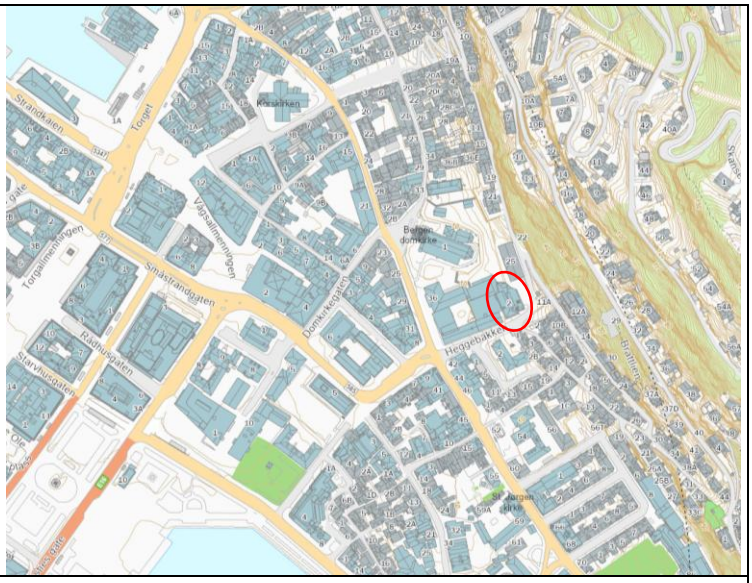

Figur 3-10: Klasseromsbygget. Bilderetning sørøst.

Figur 3-11: Klasseromsbygget. Bilderetning nordøst.

3.1.4 Nybygget - Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Heggebakken 2	
Gnr./bnr.	166/112	
Bygningsnr.	9518886	
Arkitekt	Erik Fersum	
Byggherre	Hordaland fylkeskommune	
Byggeår	1992	
Bygningstype	Skolebygg	
Oppr. funksjon	Skolebygg	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse K25 Bergen Middelalderbyen - Automatisk fredet middelalderbygrunn (Askeladden ID 89049) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)	
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum - Hensynssone H570_2 Middelalder bykjernen - Båndleggingssone H730. Båndlagt etter kulturminneloven **Kommunedelplan**: KDP Sentrum (plan-ID 15780000) - Arealbruksområde: Blandet sentrumsformål (190) **Gjeldende reguleringsplan**: Bergenhus. Reguleringsplan for Vågsbunnen (plan-ID 6900000) - Arealformål: Offentlig bebyggelse (160) - Bevaringsområde (660)	

Nybygget, N-bygget (1992)

Nybygget ble oppført i 1992. Tidligere, fra 1887-1972, stod det et bygg tilhørende Bergen sløydskole på tomten, som etter hvert ble en del av Bergen tekniske fagskole. Bygningen som står der nå har en tidstypisk utforming og materialbruk av høy kvalitet. Det kan ses som en moderne tolkning av de øvrige byggene for skolen, med rødbrun teglstein og vinduer i varierende former. Bygningen isolert sett har ikke høy verneverdi, men viser et moderne og godt tilpasset skolebygg i øverste del av Heggebakken og Bispengsgaten. Bygningen forholder seg i skala og materialbruk til bygningen i Bispenggaten 25.

Bilder under er tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 3-12: Nybygget. Bilderetning nordvest.

Figur 3-13: Nybygget. Bilderetning sørvest.

Figur 3-14: Nybygget. Bilderetning nordøst.

Figur 3-15: Nybygget. Bilderetning sørøst.

3.1.5 Gymnastikkanlegg - Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Kong Oscars gate 36	
Gnr./bnr.	166/531	
Bygningsnr.	139854470	
Arkitekt	Kåre Frølich	
Byggherre	Bergen kommune	
Byggeår	1969	
Bygningstype	Gymnastikkbygning	
Oppr. funksjon	Gymnastikkanlegg	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse K25 Bergen Middelalderbyen - Automatisk fredet middelalderbygrunn (Askeladden ID 89049) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)	
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum - Hensynssone H570_2 Middelalder bykjernen - Båndleggingssone H730. Båndlagt etter kulturminneloven **Kommunedelplan**: KDP Sentrum (plan-ID 15780000) - Arealbruksområde: Blandet sentrumsformål (190) - Verneverdig kulturmiljø **Gjeldende reguleringsplan**: Bergenhus. Reguleringsplan for Vågsbunnen (plan-ID 6900000) - Arealformål: Offentlig bebyggelse (160) - Bevaringsområde (660)	

Gymnastikkanlegg, G-bygget (1969)

Dagens gymnastikkbygning er fra rundt 1969. Allerede i 1840 ble det bygget et mindre voltigerhus (gymnastikksal) til skolen, og i 1869 ble det bygget en ny gymnastikkbygning bak hovedbygningen. Dagens bygning ble bygget med en underjordisk gang, som går under øvre skoleplass og binder sammen gymnastikkbygningen, hovedbygningen og klasserombygningen. Under øvre skoleplass er det også toaletter og garderober. Deler av grunnmuren til Gymnastikkbygningen går i muren til tomten rundt Domkirken, som er automatisk fredet.

Hovedformen til bygget er rektangulært, med tilstøtende sidebygg mot nordvest, nordøst og sørøst. Bygget har to etasjer, med en øvre og en nedre gymsal. Sidebyggene har kun en etasje, som er på bakkeplan mot skolegården, og noe hevet fra bakken mot nord, Gymnastikkbygningen er bygget i teglstein, med flatt tak, og stående trekledning på fasadene på sidebyggene. Det er store vinduer i rekke i første etasje mot skolegården (sør) og smale, spredte vinduer på fasadene til sidebyggene (nord og sørøst). Bygningen er mer modernistisk inspirert enn de andre bygningene, og bryter noe med den øvrige bygningsmassen.

Bilder under er tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 3-16: Mellomgang mellom Gymnastikkanlegget Gymnastikkanlegget og Hovedbygget. Bilderetning nordvest.

Figur 3-17: Gymnastikkanlegget. Bilderetning nordvest.

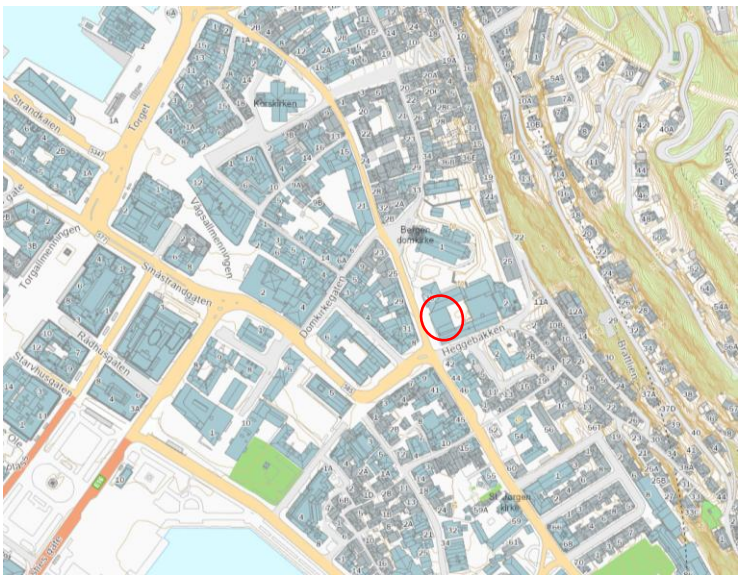

Figur 3-18: Gymnastikkanlegget. Bilderetning sørøst.

Figur 3-19: Gymnastikkanlegget. Bilderetning sør.

3.1.6 Mesobygget - Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Kong Oscars gate 36	
Gnr./bnr.	166/531	
Bygningsnr.	139854470	
Arkitekt	HLM Arkitektur/ Schjelderup & Gram	
Byggherre	Hordaland Fylkeskommune	
Byggeår	2018	
Bygningstype	Skolebygg	
Oppr. funksjon	Bibliotek og klasserom	
SEFRAK-ID	Ingen	
Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse K25 Bergen Middelalderbyen - Automatisk fredet middelalderbygrunn (Askeladden ID 89049) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)	
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum - Hensynssone H570_2 Middelalder bykjernen - Båndleggingssone H730. Båndlagt etter kulturminneloven **Kommunedelplan**: KDP Sentrum (plan-ID 15780000) - Arealbruksområde: Blandet sentrumsformål (190) - Verneverdig kulturmiljø **Gjeldende reguleringsplan**: Bergenhus. Reguleringsplan for Vågsbunnen (plan-ID 6900000) - Arealformål: Offentlig bebyggelse (160) - Bevaringsområde (660)	

Mesobygget (M-bygget)

Mesobygget ble tegnet av HLM Arkitektur / Schjelderup & Gram, og stod ferdig i 2018. Dette ble gjort samtidig med rehabiliteringen av hovedbygget. Mesobygget inneholder ny hovedinngang til skolen, med tilrettelegging for universell tilgjengelighet, og som knytter skolehagen til øvre nivå. Mesobygget inneholder videre seks nye klasserom på Plan 2 og 3, samt ny inngangshall og bibliotek på Plan 1 [17]. Bygningen har en rektangulær form med flatt tak. Uttrykket er moderne, og står i kontrast til den fredede, klassiske hovedbygningen. Fasaden mot Kong Oscars gate har store vinduspartier med perforerte kobberplater. Disse fungerer både som utsmykning og som solavskjerming. Platene gir et enhetlig, men kontrasterende visuelt uttrykk mot det eldre murbygget. Fasaden mot skolegården i øst har også perforerte kobberplater, i tillegg til rekker med vindusbånd.

Bilder under er tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 3-20: Mesobygget mot Kong Oscars gate. Bilderetning nordøst.

Figur 3-21: Mesobygget med det store, historiske kastanjetreet midt på gårdsplassen. Bilderetning sørvest.

4 Område Sandviken: Sjøgaten v/Slaktehustomten – Munkebotn

Omhandler Sandviken, mellom Sjøgaten v/Slaktehustomten og Munkebotn. Dokumentasjonen for dette delområdet omfatter følgende 7 bygg som forutsettes revet, i rekkefølge fra sør mot nord:

- Sandviksbodene 14
- Sandviksveien 44B og 44C
- Sandviksveien 44D
- Sandviksbodene 59
- Sandviksbodene 63
- Sandviksbodene 64A og 65A
- Amalie Skrams vei 54

4.1 Sandviksbodene 14

Sandviksbodene 14 er en enetasjes bygning som er sammenbygd med Sandviksbodene 12 og 13, og som i dag huser butikklokalet Babyland.

I vest er bygget sammenbygget med Sandviksbodene 12-13, som er vedtaksfredet som en del av områdefredning av Sandviksbodene 12-14 (Askeladden-ID 91811). Sandviksbodene 12-14 er et bygningsmiljø ved sjøfronten i Sandviken med tolv tradisjonelle pakkhus fra perioden 1660 til tidlig 1800-tall, og som omfatter Kystkultursenteret i Bergen. Områdefredningen medtar også Sandviksbodene 14.

I 2023 ble bygget regulert revet i forbindelse med planvedtak for *Bybanen fra sentrum til Åsane, Hovedsykkelrute Festningskaien – Sandviksveien* (plan-ID 65790000). Per i dag er bygget også regulert revet gjennom *Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden* (plan-ID 61690000). Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk i forbindelse med tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt overfladisk og i korte trekk ut fra åpne kilder og utvendig befaring utført 10. september 2026.

4.1.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Sandviksbodene 14
Gnr./bnr.	168/333 og 332
Bygningsnr.	139852575
Arkitekt	Ukjent
Byggherre	Ukjent
Byggeår	Mellom 1957 og 1962
Bygningstype	322 – Butikk/ forretningsbygg
Oppr. funksjon	Ukjent
SEFRAK-ID	Ingen

Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i områdefredning – Sandviksbodene 12-24 (ID 91811)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Grendene - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde Bolig/næring **Gjeldende reguleringsplan**: Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden (plan-id 61690000) - Bebyggelse og anlegg kombinert i samsvar med angitte bestemmelser (KBA16) - Hensynssone H570_2 Historisk sentrum - Båndleggingssone H730. Båndlagt etter kulturminneloven

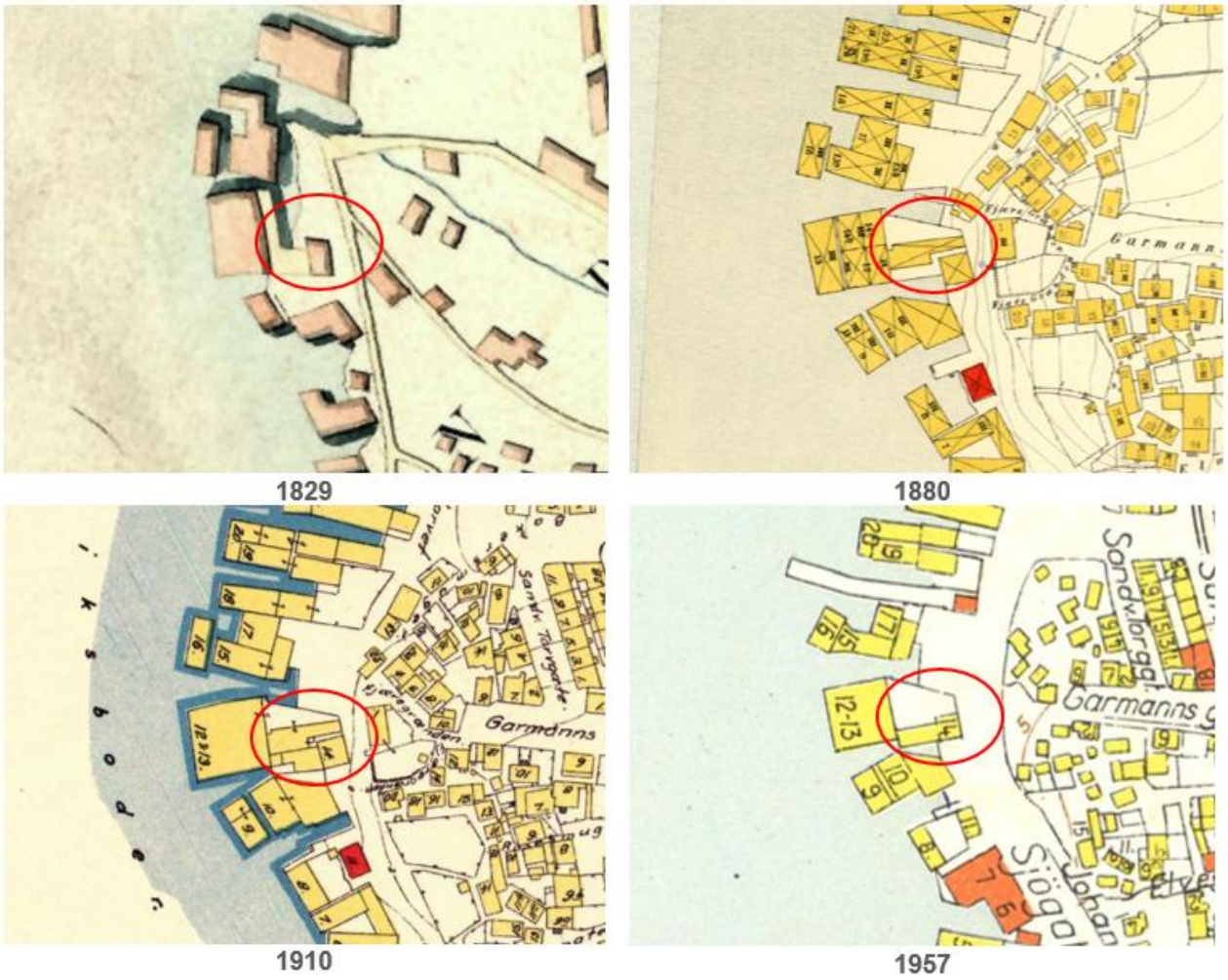
4.1.2 Kulturhistorisk kontekst

Sandviksbodene 14 er en moderne enetasjes bygning. Den er sammenbygd med Sandviksbodene 12 og 13, som er en eldre treetasjes sjøbod. De eldste delene av Sandviksbodene 12 og 13 er fra siste kvartal av 1600-tallet ifølge SEFRAK-registeret, men er om- eller tilbygd en rekke ganger. Nr. 12 ble i 1889 solgt til Wilhelm Anton August Mohn, som drev fisk- og kjøpmannsforretningen Wm. A. Mohn & Co.

Nåværende Sandviksbodene 13 omfatter i dag også det opprinnelige Sandviksbodene 14. Dagens Sandviksbodene 14 står på det som tidligere var en platting tilhørende Sandviksbodene 14. Bergestøen like ved, mellom Sandviksbodene 10 og 11, var tidligere en svært trafikkert kai, bl.a. anløpssted for Sandvikens Dampbåtlags ferge Triangelen mellom 1885–1912.

4.1.3 Historisk utvikling

Der hvor dagens Sandviksbodene 14 står, har det over tid stått flere bygg med varierende form og størrelser. Eldre kart og fotomateriale viser at bebyggelsen gradvis har endret seg.

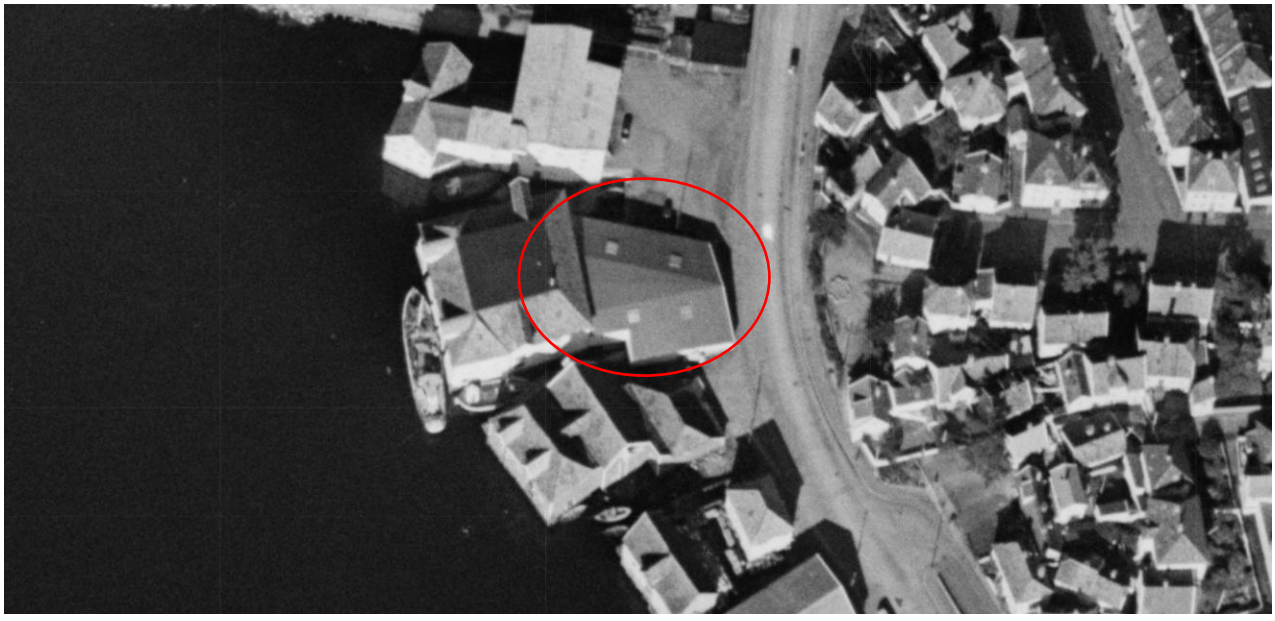

Figur 4-1: Kartutsnitt som viser utviklingen av Sandviksbodene 14 fra 1829-årene til 1957. Hentet fra Bergen kommunes portal for historiske kart og flyfoto.

Dagens bygning ble anlagt i tidsrommet 1957-1962. På flyfoto fra 1951 ser det ut til at tomten rommet to bygninger i rekke øst-vest, en taske eller et skur langsmed disse mot nord, og en annen taske/skur langs østveggen på Sandviksbodene 12-13. Den nordligste delen av tomten var ikke bebygd, men bestod av en inngjerdet platting.

4-2: Utsnitt fra ortofoto i 1951 viser Sandviksbodene 14, med tilsynelatende to bygninger i rekke lengst sør på tomten, en taske langsmed disse mot nord, samt en taske langs østveggen på Sandviksbodene 12/13. Tomten fremstår inngjerdet mot nord ut fra skyggen. Foto: norgeibilder.no

Figur 4-3: Utsnitt fra ortofoto i 1962 viser Sandviksbodene 14 med dagens bygningskropp. Foto: norgeibilder.no.

Figur 4-4: Sandviksboder ved Bergestøen, datert 1926-1962. Her ses Sandviksbodene 12-14 midt i bildet, med en verkstedslignende bygning mot sør og inngjerdet areal mot nord langs Sjøgaten. Påskriften «Wm. A. Mohn & Søn» kan skimtes mellom trærne på østfasaden av Sandviksbodene 12-13. Foto: Carl Richard Hareide. Digitalt museum, GBB061289.

4.1.4 Dagens situasjon

Dagens Sandviksbodene 14 er et enetasjes forretningsbygg i hvitmalt trepanel, med lavt saltak og en langstrakt fasade med utstillingsvinduer i øst ut mot Sjøgaten. Innganger til bygget er plassert på nordsiden. I vest er bygget sammenbygget med Sandviksbodene 12-13, som er vedtaksfredet som en del av områdefredning av Sandviksbodene 12-14 (Askeladden-ID 91811). Områdefredningen medtar også Sandviksbodene 14. I dag huser bygget butikklokalet Babyland.

Bildene under er tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 4-5: Sandviksbodene 14, fasade mot øst/Sjøgaten. Bilderetning vest

Figur 4-6: Sandviksbodene 14, fasade mot nord. Bilderetning sør

Figur 4-7: Sandviksbodene 14, fasade mot sør. Bilderetning nordvest

Figur 4-8: Bilderetning nordvest

Figur 4-9: Bilderetning nordøst

4.2 Sandviksveien 44B og 44C

Sandviksveien 44B er en enetasjes bensinstasjon med kjeller. Sandviksveien 44C er en tidligere bensinstasjon som i dag er et butikklokale.

Per i dag er bygget regulert revet gjennom *Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden* (plan-ID 61690000). Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026. På grunn av pågående veiarbeid i Sjøgaten var det vanskelig tilkomst rundt bygget. Dokumentasjonen er derfor supplert med bilder hentet fra offentlige kilder på nett.

4.2.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Sandviksveien 44B og 44C
Gnr./bnr.	#44B: 168/47 #44C: 168/48
Bygningsnr.	#44B: 139324110 #44C: 139324129
Arkitekt	#44B: Ingeniørene Eltvik & Muri #44C: Sverre Losnedahl
Byggherre	#44B: Norske Shell #44C: Norske Fina
Byggeår	#44B: ca. 1962 #44C: ca. 1961
Bygningstype	#44B: 323 – Bensinstasjon #44C: 311 - Kontor- og adm.bygning rådhus
Oppr. Funksjon	Bensinstasjon
SEFRAK-ID	Ingen

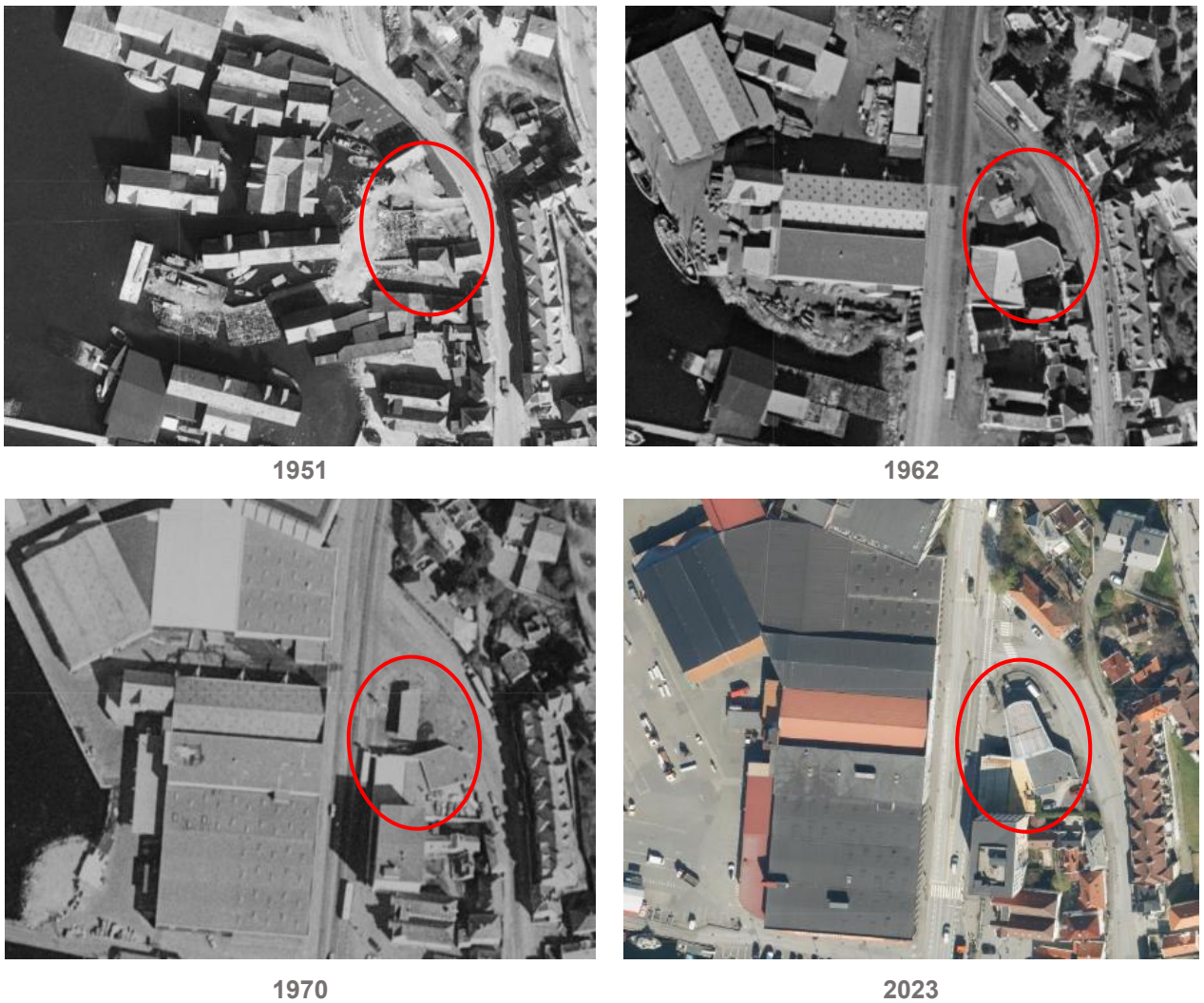

Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone / Sentrumskjerne - Hensynssone H570_2 Grendene - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde: Næring **Gjeldende reguleringsplan**: Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden (plan-id 61690000) - Arealformål: Bebyggelse og anlegg kombinert med andre angitte hovedformål - Bebyggelse som forutsettes fjernet - Hensynssone H570_2 Historisk sentrum

4.2.2 Kulturhistorisk kontekst

Sandviksveien 44B og 44C befinner seg i et område som ble sterkt endret i forbindelse med videre utbygging av Sjøgaten fra Sandvikstorget til Sandviksveien, tidlig på 1950-tallet. Før denne utbyggingen var tomten beliggende i fjæresonen bak en rekke sjøboder. Fjæren her skal ha blitt kalt Gørbitzfjæren og senere Handegårdsfjæren, etter Handegård som hadde bødkerverksted like ved.

I 1951 var det store sjøhusmiljøet i Sandviken i stor grad fortsatt intakt. Ut over 1950- og 60-tallet forfalt mange av bodene, mens andre ble revet eller erstattet av større industribygg, som var bedre egnet til andre typer industri enn havneaktiviteten og den maritime industrien som pakkbodene representerte. I 1952 kom en ny reguleringsplan for Stoltzeneset–Sandvikstorget som åpnet for sanering av eldre hus og nye industri- og kontorbygg på 1960-tallet (se mer om dette i avsnitt 4.3.2).

Figur 4-10: Utsnitt fra område i ortofoto viser store forandringer i tidsrommet 1951 til 2023. I dag er industrihallene på vestre side av Sjøgaten revet, og området er et fremtidig byutviklingsområde. Kilde: norgeibilder.no

Den 1. oktober 1960 ble de strenge importrestriksjonene på bilimport opphevet, og veksten i privatbilismen i Norge skjøt fart. I Bergen, som i andre byer, økte antallet bensinstasjoner. Norske Shell og Norske Fina var to av de store aktørene på bensinstasjonsmarkedet. Disse var rivaler, frem til Fina ble kjøpt opp av Shell i 1999.

Sandviksveien 44B og 44C er i dag omgitt av byutviklingsområdet Kristiansholm på vestre side av Sjøgaten. I sør ligger Sandviksveien 44D («Dominobygget») og trehusmiljøet Grunnen, som ligger rett nord for Sandvikstorget. På østsiden av tomten går Sandviksveien. Her finner man blant andre Sandviksveien 55, som er et kjent gammelt vertshus og skjenkested i Sandviken. Man finner også Møbelsnekkernes borettslag, Sandviksveien 49A-E, bygget i 1918-20 og tegnet av Erlend Tryti.

4.2.3 Historisk utvikling

Tomten hvor Sandviksveien 44B og 44C står i dag (gnr./bnr. 168/47 og 48), var tidligere bebygget med eldre trehusbebyggelse, som inkluderte Sandviksbodene 40, 42 og 45 og Sandviksveien 34B, 40A og 42A. Disse byggene stod frem til 1950-tallet, men ble så revet, først som følge av utvidelse av Sjøgaten, og senere da bensinstasjonene ble bygget.

Figur 4-11: Foto tatt mellom 1920-1939. I bakkant ses Sandviksveien 40A. Både dette og bygget til høyre ble revet på 1960-tallet. Foto: Olai Schumann Olsen. UBB Spesialsamlinger, ubb-so-0881

Figur 4-12: Foto fra 1958 viser Lahnenøstet foran Sandviksveien 42A. Til høyre ses Sandviksveien 40A og helt bak Sandviksveien 49. Foto: Gustav Brosing. UBB Spesialsamlinger, ubb-bros-00103f

Figur 4-13: Foto datert 1945-51, tatt over taket på Sandviksveien 42A. Sandviksbodene 42-44 ses i bakkant. Foto: Liv Kooter Lauhn. UBB Spesialsamlinger, ubb-lkl-3-11-11

Figur 4-14: Foto av Sandviksveien 38A og 40A, tatt i 1962. 38A står fremdeles, 40A ble revet på 1960-tallet, en stund etter at bensinstasjonene ble bygget. Foto: Gustav Brosing. UBB Spesialsamlinger, ubb-bros-04953

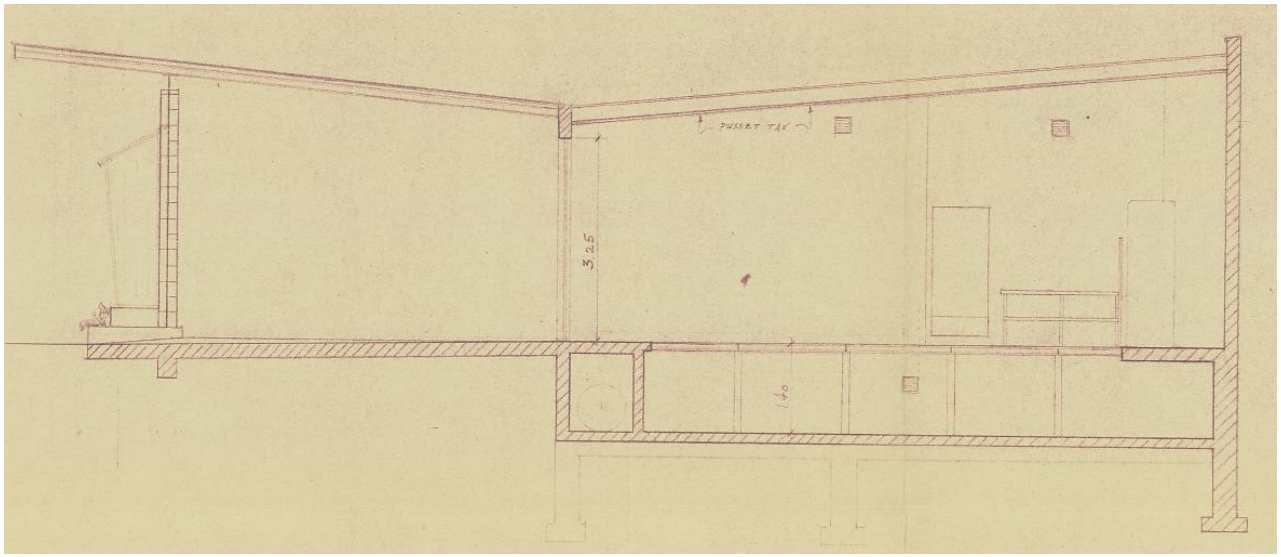

Figur 4-15: Utsnitt av Widerøe flyfoto, 4. juli 1960, viser deler av tomten hvor Sandviksveien 44B og 44C kort tid etter ble anlagt. På dette tidspunktet ser vi muligens bearbeiding av grunnen for 44C, til høyre i bildet. Til venstre ses en industrihall på nylig utfylt del av Kristiansholm. Sandviksveien 34B (i gult) er enda ikke revet. Foto: Widerøes Flyveselskap. UBB Spesialsamlinger, ubb-w-f-009470.

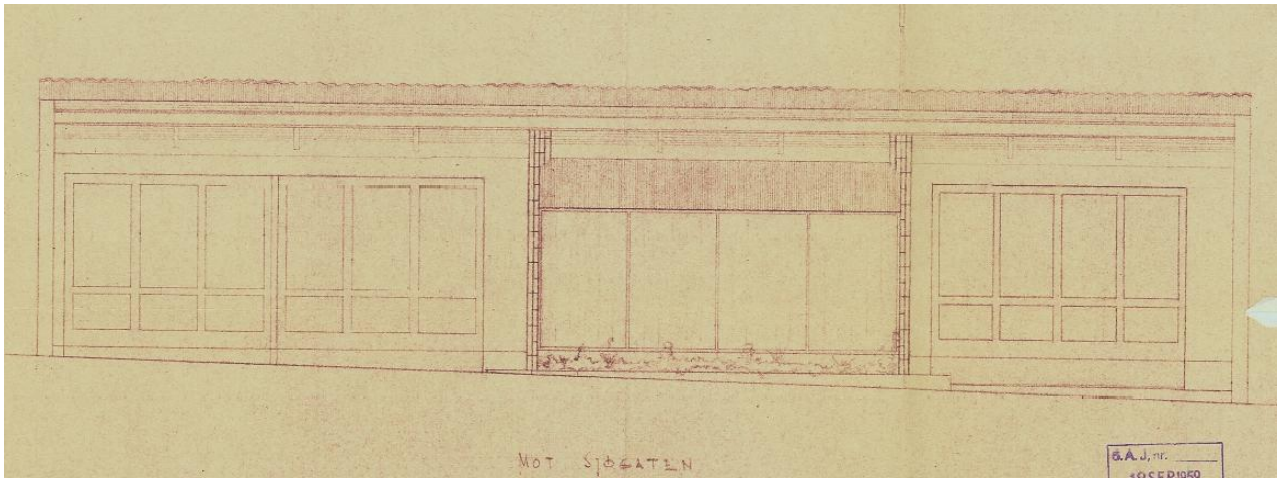
Da Sandviksveien 44B og 44C ble bygget tidlig på 1960-tallet utgjorde de to rivaliserende bensinstasjoner, med hvert sitt servicebygg og tilhørende anlegg. Det var først i 1999 at Shell erververt Fina, og dermed reduserte de to anleggene til én fungerende bensinstasjon.

Sandviksveien 44C

Sandviksveien 44C (gnr./bnr. 168/48) ble byggemeldt av Norske Fina i 1959. Arkitekten var Sverre Losnedal, som også er kjent for å ha tegnet bensinstasjonen i Lars Hilles gate 27 fra 1928, som i dag er fredet. Fina sin bensinstasjon lå med tilkomst ved Sjøgaten, og den delen av tomten nærmest Sjøgaten omfattet bensinpumpene og et stort kjørebanetak. Bensinstasjonen hadde en tidstypisk, enkel og funksjonell utforming, med store vindusflater og v-formet «sommerfugltak», hvor stasjonsbygningen og kjørebanetaket skrånet innover mot hverandre. Denne takformen ble senere skjult for publikum bak 44B mot nord, og bak 44D mot sør, da denne ble bygget. Stasjonen ble utvidet med bygging av det store lager- og forretningsbygget Sandviksveien 44D i 1964-65 (se kap. 0).

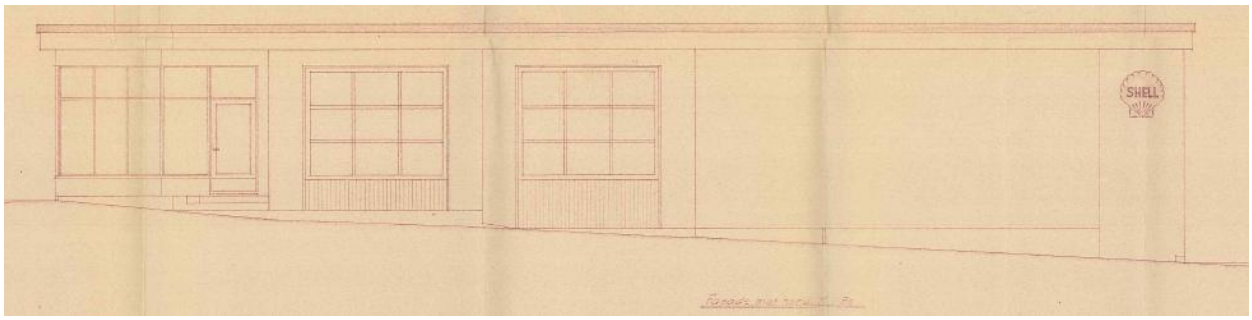
Figur 4-16: Utsnitt fra tegning (snitt mot nord) av arkitekt Sverre Losnedahl. Byggesaksarkivet.

Figur 4-17: Utsnitt fra tegning (fasade mot Sjøgaten) av arkitekt Sverre Losnedahl. Byggesaksarkivet.

Sandviksveien 44B

Sandviksveien 44B (gnr./bnr. 168/47) ble byggemeldt av AS Norske Shell 1961. Anlegget ble tegnet av ingeniørene Eltvik & Muri, som tidligere hadde utført konsulentarbeid ifm. Sandviksveien 44C. Også denne bensinstasjonen hadde en tidstypisk og funksjonell utforming med store vindusflater, men med flatt tak og innkjøring fra Sandviksveien. Istedenfor ett stort kjørebanetak som beskyttet kundene mot regnet, hadde bensinstasjonen to pumpeøyer med mindre takoverbygg plassert ut på den åpne, runde plassen hvor Sjøgaten og Sandviksveien møtes. Pumpeplasseringen og kjørebanetak ble endret flere ganger, både i 1976 og senere i 2002.

Figur 4-18: Utsnitt fra tegning (fasade mot nord) av Eltvik & Muri. Til venstre, nærmest Sandviksveien, lå kiosk-, kontor- og ekspedisjonslokale. Til høyre for denne en vaskehall, og deretter en smørehall. Helt til høyre bygget Shell en skjermvegg som begrenset innsyn til Fina sin bensinstasjon, som lå like bak. Byggesaksarkivet.

Figur 4-19: Foto med Shell-stasjonen Sandviksveien 44B, fra oktober 1965. Foto: Egill Reimers. UBB Spesialsamlinger, ubb-er-0360

Figur 4-20: Foto med Fina-stasjonen Sandviksveien 44C, udatert (før 1965). Tilsynelatende har stasjonen vaskehall mot nord, servicekiosk i midten og smørehall mot sør. Foto: Atelier KK. UBB Spesialsamlinger, ubb-kk-n-052

Etter at Shell ervervet Fina i 1999, ble det gjort endringer for å se de to anleggene mer under ett. Avkjørselen til Sjøgaten ble stengt, og det ble anlagt nytt kjørebanetak foran 44B.

Figur 4-21: Bilder av anlegget fra ca. 2002, før endring av kjørebanetak. T.v. daværende kjørebanetak, oppr. fra 1976. T.h. Sandviksveien 44C (de påtegnede endringsforslag ser ikke ut til å ha blitt gjennomført). Byggesaksarkivet.

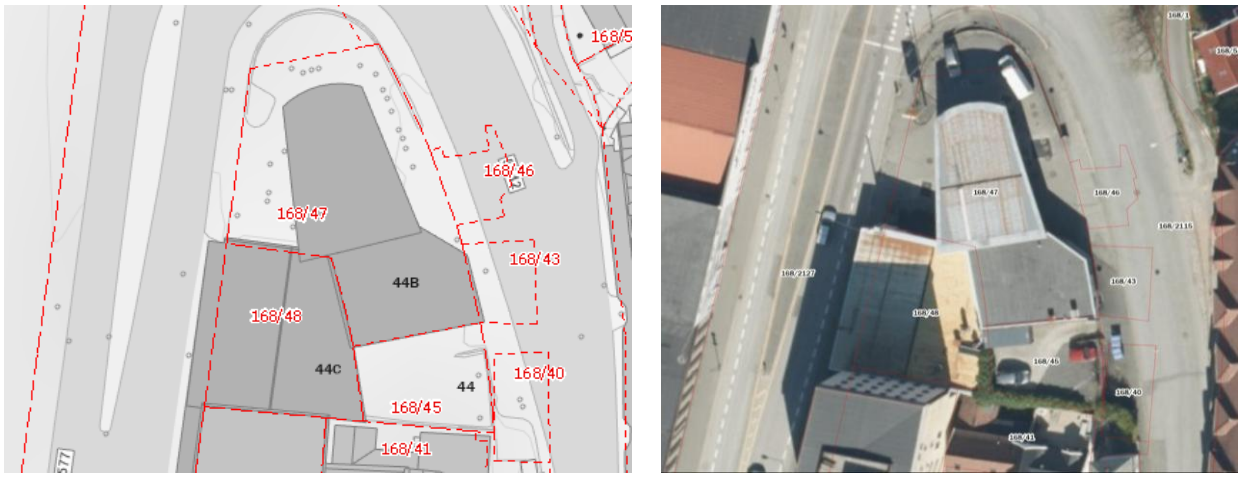
4.2.4 Dagens situasjon

Dagens bygningsmasse i Sandviksveien 44B og 44C består av to tidligere bensinstasjoner fra tidlig 1960-tall. Begge bygg har én etasje på grunnen, men 44B har også en kjelleretasje som ikke er synlig på gatenivå. 44B har yttervegger av armert betong og lettbetong, mens 44C har vegger bestående av Lecablokker. Begge er oppført med grunnmur og gulv i armert betong.

Et fyrrom i kjelleren i sørøstlig hjørne av kjelleren i 44B var tilknyttet oljetank under bakken, sør for bygget. Derfor er det en forholdsvis høytliggende parkeringsplass sørøst på tomten, over oljetanken. Parkeringen grenser mot et lavereliggende trehusmiljø i sør, og er bygget inn med høy mur av Siporex-betongblokker.

44B er i drift som bensinstasjon fremdeles, mens 44C i dag er et forretningslokale for bilrelatert virksomhet. Det ser ikke ut til at bygningene er konstruksjonsmessig ombygd siden de begge var i drift som bensinstasjoner.

Alle bilder under er tatt på befaring 10. september 2026, med mindre annet er nevnt.

Figur 4-22: Kartutsnitt med eiendomsgrenser som viser eiendommene med dagens bygninger. Kartkilde: Bergen kommunes eiendomskart.

Figur 4-23: Oversiktsbilde Sandviksveien 44B, fasade mot øst (mot Sandviksveien). Bilderetning vest.

Figur 4-24: Oversiktsbilde Sandviksveien 44B, fasade mot nord. Bilderetning sør.

Figur 4-25: Oversiktsbilde Sandviksveien 44C, fasade mot vest (mot Sjøgaten). Legg merke til pumpefundamentene. Grunnet anleggsarbeid i Sjøgaten var det ikke mulig å ta bilde fra andre side av gaten. Bilderetning sørøst.

Figur 4-26: Supplerende oversiktsbilde av Sandviksveien 44C, fasade mot vest, 2022. Kilde: Google maps.

4.3 Sandviksveien 44D

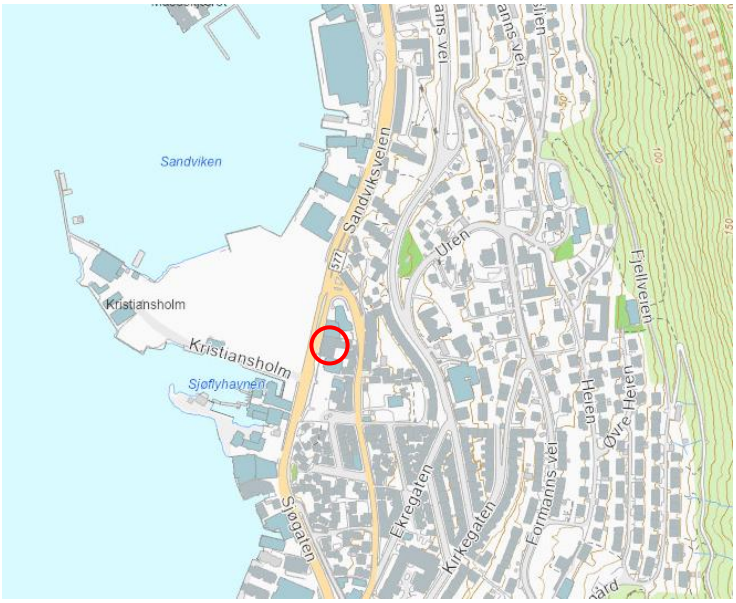
Sandviksveien 44D er en boligblokk på fem etasjer, oppført i 1964-65.

Per i dag er bygget regulert gjennom *Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden* (plan-ID 61690000). Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026.

4.3.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Sandviksveien 44D
Gnr./bnr.	168/49
Bygningsnr.	139324137
Arkitekt	Ingeniørkontoret Einar Helmers Olsen
Byggherre	Knut M. Solberg
Byggeår	1964-65
Bygningstype	143 - Stort frittliggende boligbygg på 5 etg. el. mer
Oppr. Funksjon	Bensinstasjon / Kontor- og lager
SEFRAK-ID	Ingen

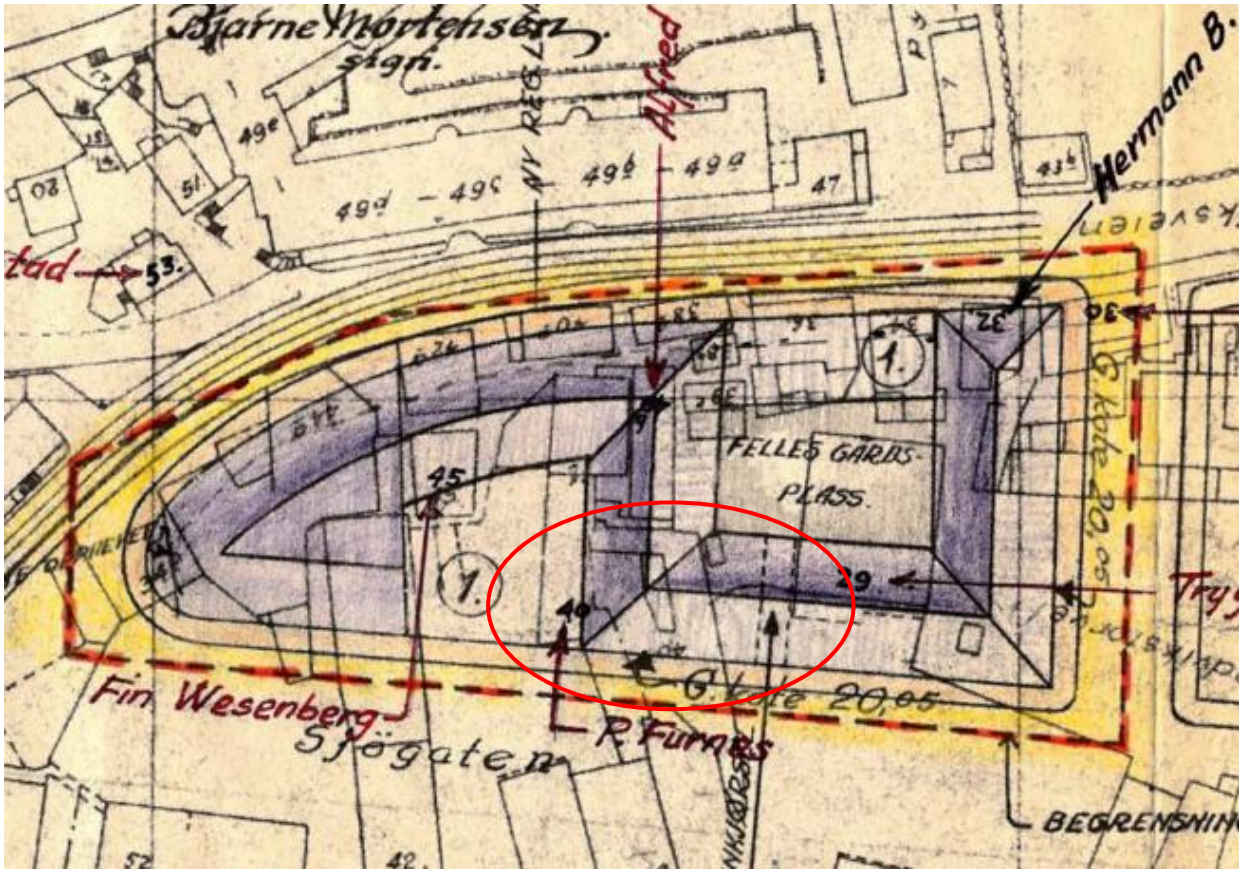

Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Sentrumskjerne - Hensynssone H570_2 Grendene - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde: Bolig/næring **Gjeldende reguleringsplan**: Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden (plan-id 61690000) - Arealformål: Sentrumsformål - Hensynssone H570_2 Historisk sentrum

4.3.2 Kulturhistorisk kontekst

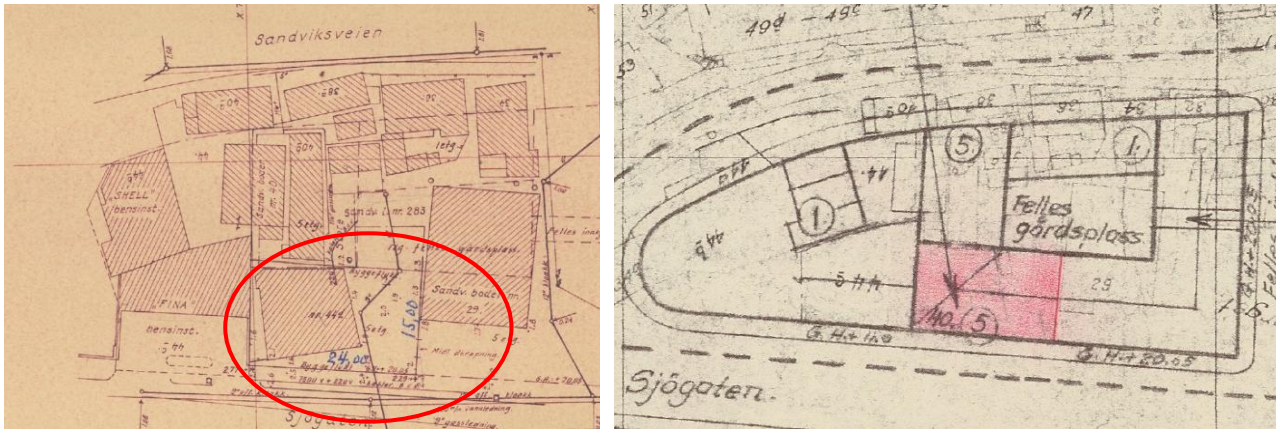
Sandviksveien 44D befinner seg i et område som ble sterkt endret i forbindelse med videre utbygging av Sjøgaten fra Sandvikstorget til Sandviksveien tidlig på 1950-tallet. Før denne utbyggingen var tomten beliggende i fjæresonen bak en rekke sjøboder. Fjæren her skal ha blitt kalt Gørbitzfjæren og senere Handegårdsfjæren, etter Handegård som hadde bødkerverksted like ved.

På 1950- og 60-tallet ble Sandviken utsatt for store forandringer av hensyn til ny industri, nye veier og boligområder, og mange av de gamle bodene og trehusmiljøene var under sterkt press. I 1952 ble det vedtatt en ny reguleringsplan for strøket mellom Stoltzeneset og Sandvikstorget, på østre side av Sjøgaten (Sandvikstorget – Nessebjerget, plan-ID 10680000). Planen la opp til sanering av all eksisterende bebyggelse, og oppførelse av nybygg i mur eller betong til industrielle formål. Planen ble bare i begrenset grad realisert, men la til rette for saneringen av deler av den eldre bebyggelsen innenfor planen, samt realisering av nybygg til industri og kontor (Sandviksveien 44B, 44C og 44D) på 1960-tallet.

Figur 4-27: Utsnitt av arealplankart, Sandvikstorget – Nessebjerget, plan-ID 10680000. *Markering i rødt viser omtrent hvor Sandviksveien 44D står i dag.*

Tidlig på 1960-tallet ble flere eldre boder og bolighus revet i forbindelse med utbygging av de to bensinstasjonene, Sandviksveien 44B og 44C (jf. kap. 4.2). I 1963 ble også Sandviksbodene 40, tilhørende R. Lien mekaniske verksted, revet til fordel for nybygget Sandviksveien 44D.

Figur 4-28: Utsnitt fra kart/skisse over tomt for det planlagte industribygget Sandviksveien 44D i 1963. T.v. daværende bebyggelse, t.h. antatt fremtidig utforming av kvartalet med tomten påtegnet. Byggesaksarkivet.

Som følge av disse utbyggingene ble et eldre trehusmiljø kalt «Grunnen» stengt inne bak et høyhus, som fratok bebyggelsen kontakten med sjø og ettermiddagssol. Da Sandviksveien 44D ble bygget, var trolig tanken at også dette miljøet med tiden ville saneres. Imidlertid har miljøet i stor grad blitt bevart helt til i dag.

Figur 4-29: «Grunnen» ved Sandviksveien 38C og 40B, datert 1920-24. Foto: Olai Schumann Olsen. UBB Spesialsamlinger, ubb-so-0429b

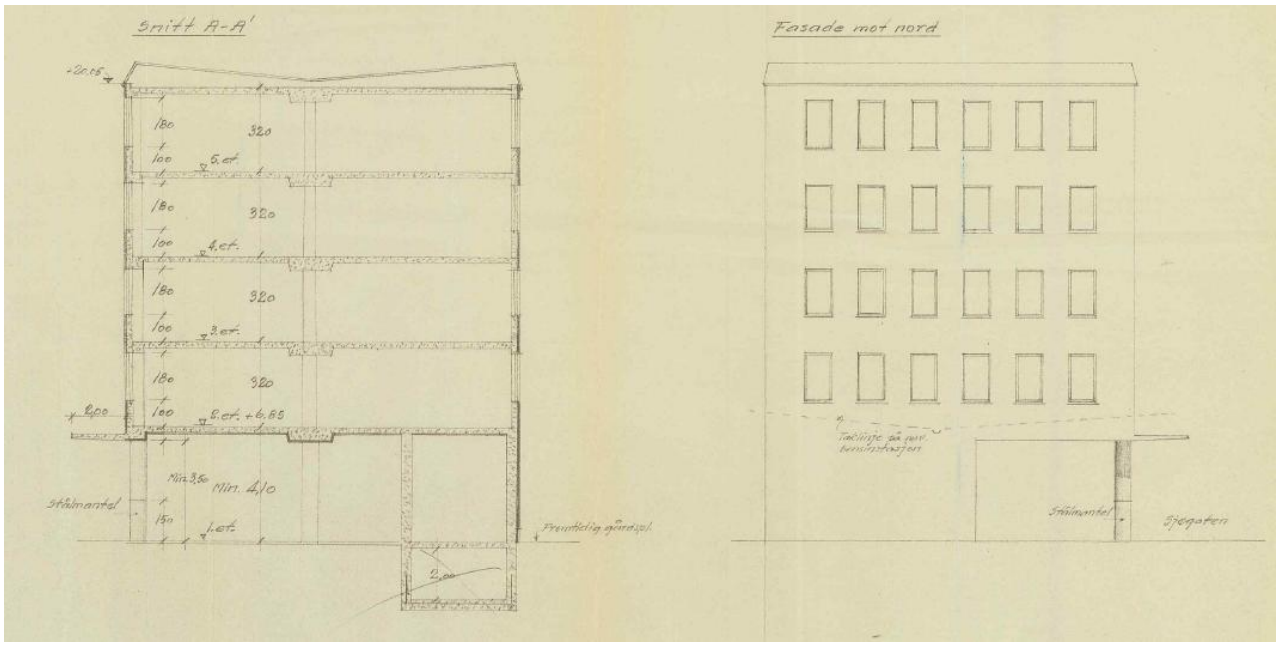

Figur 4-30: «Grunnen» fotografert mellom 1970-79. Foto: Finn Tollefsen. UBB Spesialsamlinger, ubb-ft-02661d-001

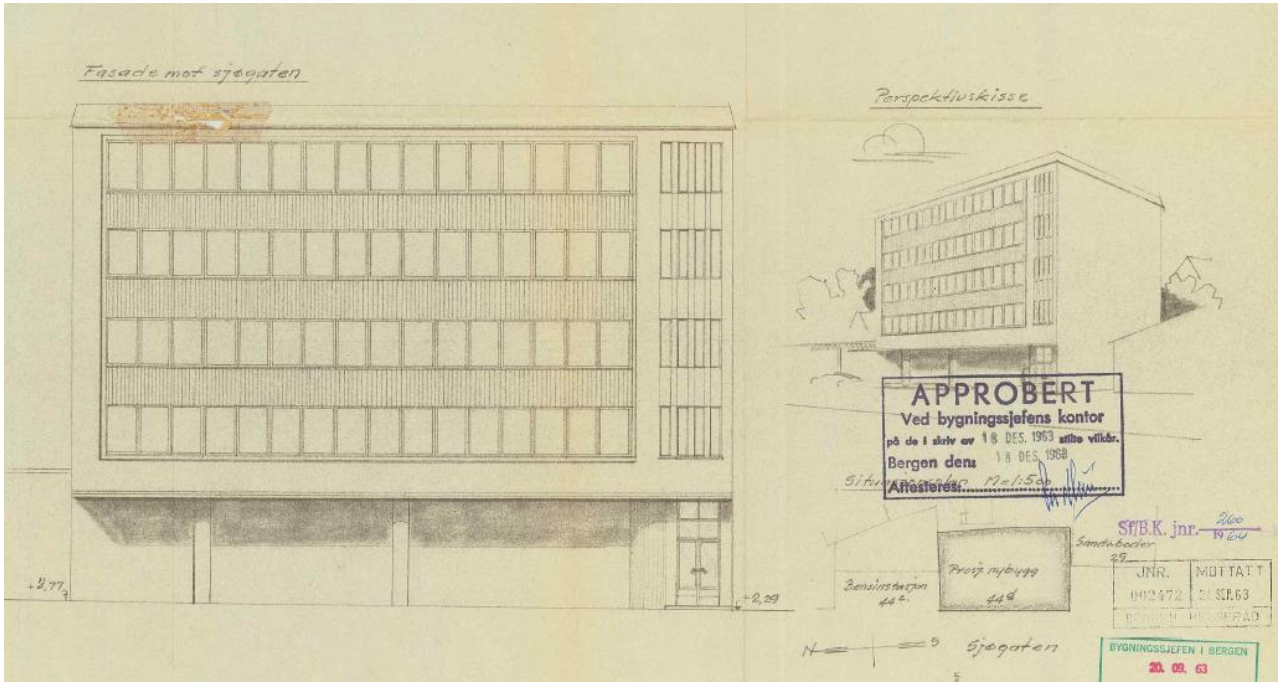
4.3.3 Historisk utvikling

Sandviksveien 44D ble byggemeldt i 1963, og oppført mellom 1964-65, som et stort fem-etasjes lager- og forretningsbygg i funksjonalistisk stil. Byggherre var Knut M. Solberg, disponent i firmaet Halfdan. L. Solberg AS. Bygget ble prosjektert og tegnet av ingeniørkontoret Einar Helmers Olsen.

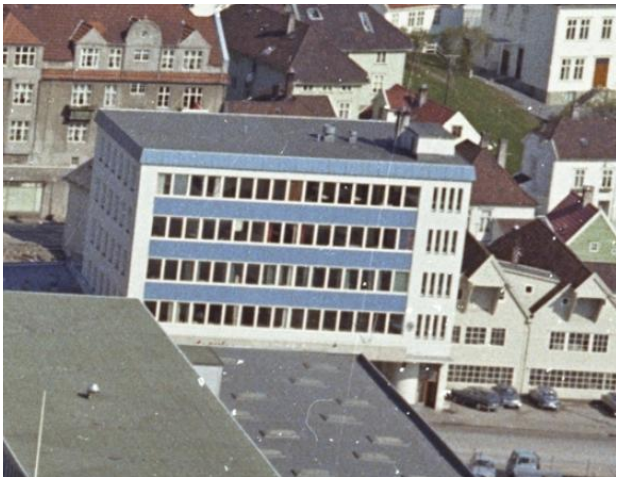
En viktig tanke bak bygget var å sammenføye første etasje med bensinstasjonen Sandviksveien i 44C, i samarbeid med Norske Fina. Deler av første etasje ble derfor oppført med en åpen del på bakkenivå mot vest/Sjøgaten, bak vertikalstøtter i armert betong som løftet resten av bygget over bakken. Foruten bensinstasjonsdelen i første etasje, innredet med smøre- og vaskehall, hadde denne etasjen også tilfluktsrom. Hovedinngangen lå i sørøstre hjørne, mot en trappeoppgang med smale, vertikale vinduåpninger. I andre etasje hadde bygget spisesal med kafeteria og kjøkken, mens 3.-5. etasje ble anlagt som kontor og lagerareal.

Figur 4-31: Utsnitt fra tegning av Ing. kontoret Einar Helmers Olsen. T.v. snitt gjennom bygget sett fra sør. T.h. fasade mot nord, med taklinje Sandviksveien 44C markert med stiplet linje. Byggesaksarkivet.

Figur 4-32: Utsnitt fra tegning av Ing.kontoret Einar Helmers Olsen, fasade mot Sjøgaten. Bygningen er utformet som en stram, rektangulær blokk med lange vindusbånd og trappeoppgang på høyre side. Byggesaksarkivet.

Figur 4-33: Utsnitt av oversiktsfoto, 1968. Foto: Norvin reklamefoto. UBB Spesialsamlinger, ubb-nor-r-0456

Figur 4-34: Utsnitt av oversiktsfoto, 1970. Foto: Widerøe's Flyveselskap AS. UBB Spesialsamlinger, ubb-w-f-204900

Stilmessig hadde bygget mange trekk som var typiske for store kontor- og industribygninger i Norge på 1950- og 60-tallet. Bygningen ble utformet som en stram, rektangulær blokk, med flatt tak og tidstypisk ned- og utoverskrånende gesims («svensketak»). Hovedfasaden mot Sjøgaten hadde lange horisontale vindusbånd i 2.-5. etasje, kontrastert mot en trappeoppgang med smale, vertikale vinduer i sør. Mot nord og øst hadde fasadene enkeltstående vinduer jevnt fordelt. Mot sør var veggen uten vinduer, og lenge preget av

et karakteristisk reklamemotiv for bensinstasjonen i første etasje.

Figur 4-35: Utsnitt fra foto av bygget, tatt senest 1995. Byggesaksarkivet.

I 1996 ble byggets 3.-4. etasje søkt omdisponert fra kontor/industri, og rehabilitert til boliger. I 2012 ble det søkt om bruksendring av 2. og 5. etasje til boligformål. De fire øverste etasjene er i dag ombygd til leiligheter.

4.3.4 Dagens situasjon

Sandviksveien 44D, ofte kjent som «Domino-bygget» på Sandvikstorget, er en boligblokk i betong på fem etasjer oppført i 1964-65, i typisk etterkrigsarkitektur. Første etasje er åpen på bakkenivå mot vest/Sjøgaten, bak vertikalstøtter som løfter resten av bygget over bakken. I dag holder pizzakjeden Domino's til i første etasje. De øverste fire etasjene er i dag innredet med leiligheter. Hovedinngangen i sørøstre hjørne har trappeoppgang med smale, vertikale vindusåpninger.

Bygningen fremstår fortsatt som en stram, rektangulær blokk med flatt tak og tidstypisk «svensketak» med ned- og utoverskrånende gesims. En rekke fasadeendringer i forbindelse med ombygginger siden 1990-tallet har imidlertid redusert byggets opprinnelig stilrene, etterkrigsmodernistiske preg. De horisontale vindusbåndene i fasaden mot Sjøgaten er byttet ut, og fremstår i dag mer oppdelt med enkeltstående vinduer i 3. og 4. etasje. På baksiden mot øst er en vinduskolonne murt igjen bak en ny rømningsvei (vindeltrapp), og det er lagt til en rekke nye vinduer mot nord. På taket er det anlagt heisboks og takterrasse, som også er med på å bryte opp bygningens helhetlige uttrykk og redusere den arkitektoniske autentisiteten.

Alle bilder under er tatt på befaring 10. september 2026, med mindre annet er nevnt. På grunn av pågående veiarbeid i Sjøgaten var det vanskelig tilkomst rundt bygget. Dokumentasjonen er derfor supplert med bilder hentet fra offentlige kilder på nett.

Figur 4-36: Fasade mot Sjøgaten. Bilderetning øst

Figur 4-37: Sørfasade. Bilde tatt på Sandvikstorget. Bilderetning nord.

Figur 4-38: Møte mellom Domino-bygget og Sandviksveien 40B. Bilderetning nord.

Figur 4-39: Østfasade. Bilde tatt fra "Grunnen". Bilderetning vest

Figur 4-40: Østfasade. Bilde tatt fra Sandviksveien. Bilderetning vest

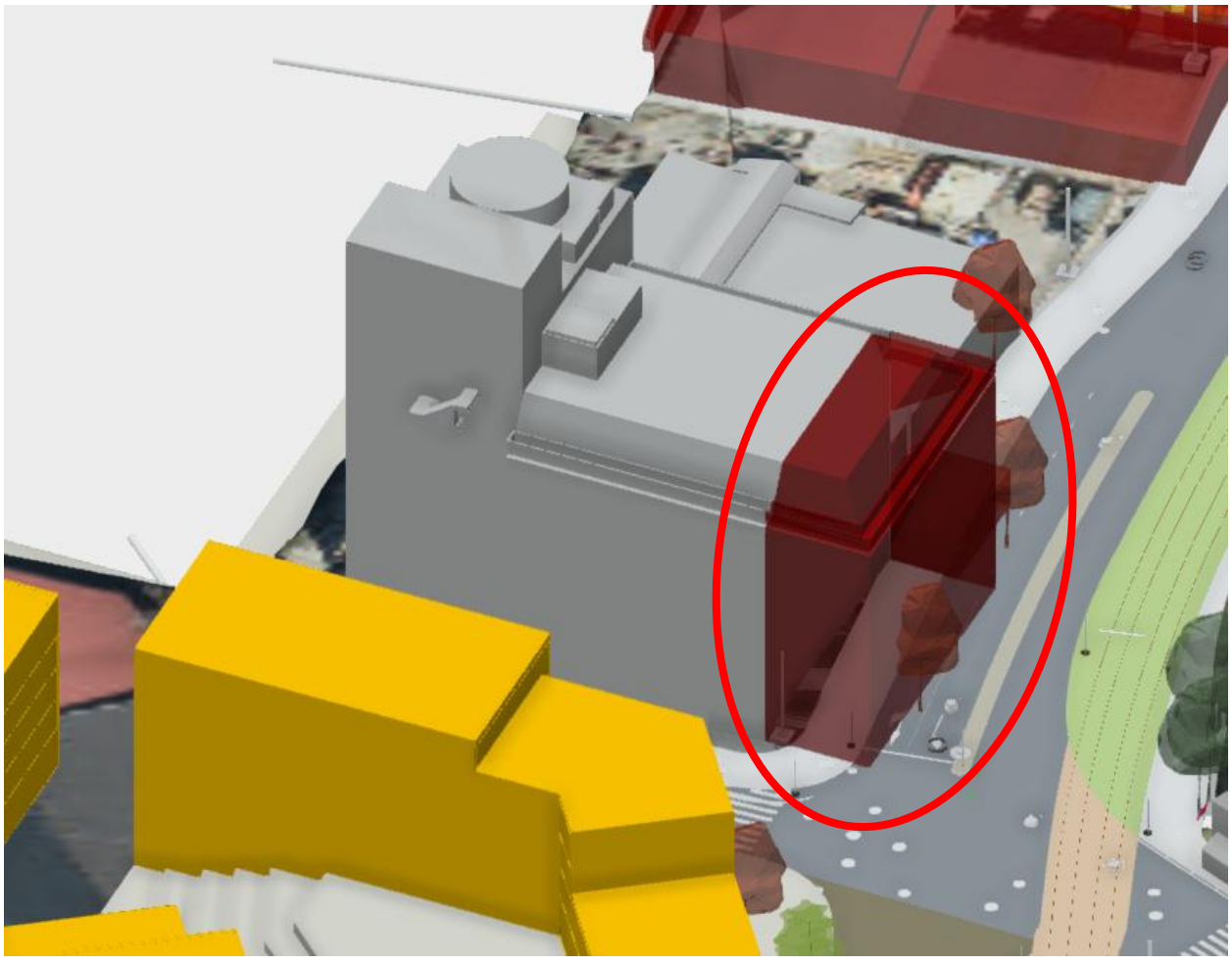
4.4 Sandviksbodene 59 (BAS)

Sandviksbodene 59 er en markant og massiv industribygning i betong, som i dag huser deler av Bergen Arkitekthøgskole (BAS).

Per i dag er bygget regulert gjennom *Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden* (plan-ID 61690000). Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder og utvendig befaring utført 10. september 2026. For dette bygget har vi ikke hatt tilgang på byggesaksarkivets dokumenter.

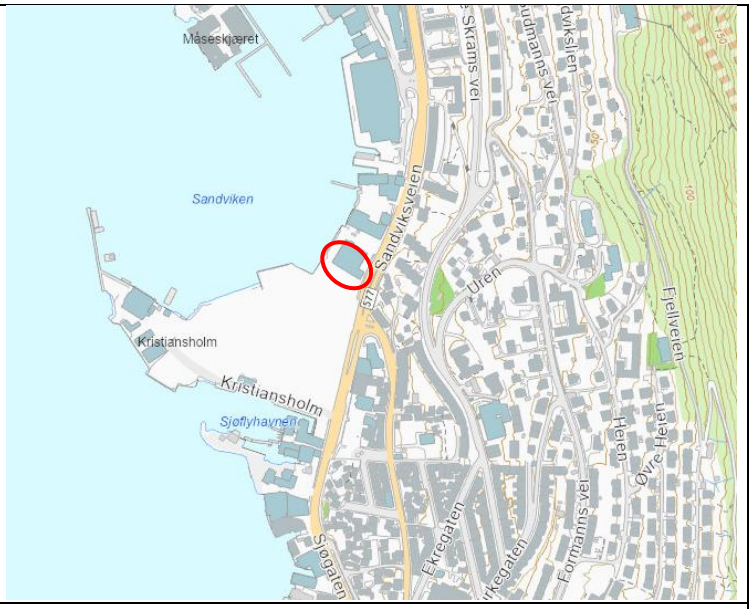
For å få tilstrekkelig areal til banetrasé, kjørevei og fotgjengere må de østligste to betongsiloene rives. Figuren under viser det som er foreslått revet markert med rødt. Bybanetraseen er tegnet inn til venstre for bygget. Også et mindre tilbygg, en garasje mot nordøst, er foreslått revet.

Figur 4-41: Fremstilling av den delen av bygget som skal rives. Illustrasjon: Norconsult

4.4.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Sandviksbodene 59
Gnr./bnr.	168/349
Bygningsnr.	139327055
Arkitekt	Ukjent
Byggherre	Norsk Kraftfôrindustri (KFI)
Byggeår	1961-65
Bygningstype	629 - Annen universitet/høgskolebygning
Oppr. Funksjon	Kraftfôrfabrikk
SEFRAK-ID	Ingen

Vernestatus	- Inngår i Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde: Bygning med særskilt allmennyttig formål **Gjeldende reguleringsplan**: Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden (plan-id 61690000) - Kombinert bebyggelse og anleggsformål - Hensynssone H570_2 Kulturmiljø

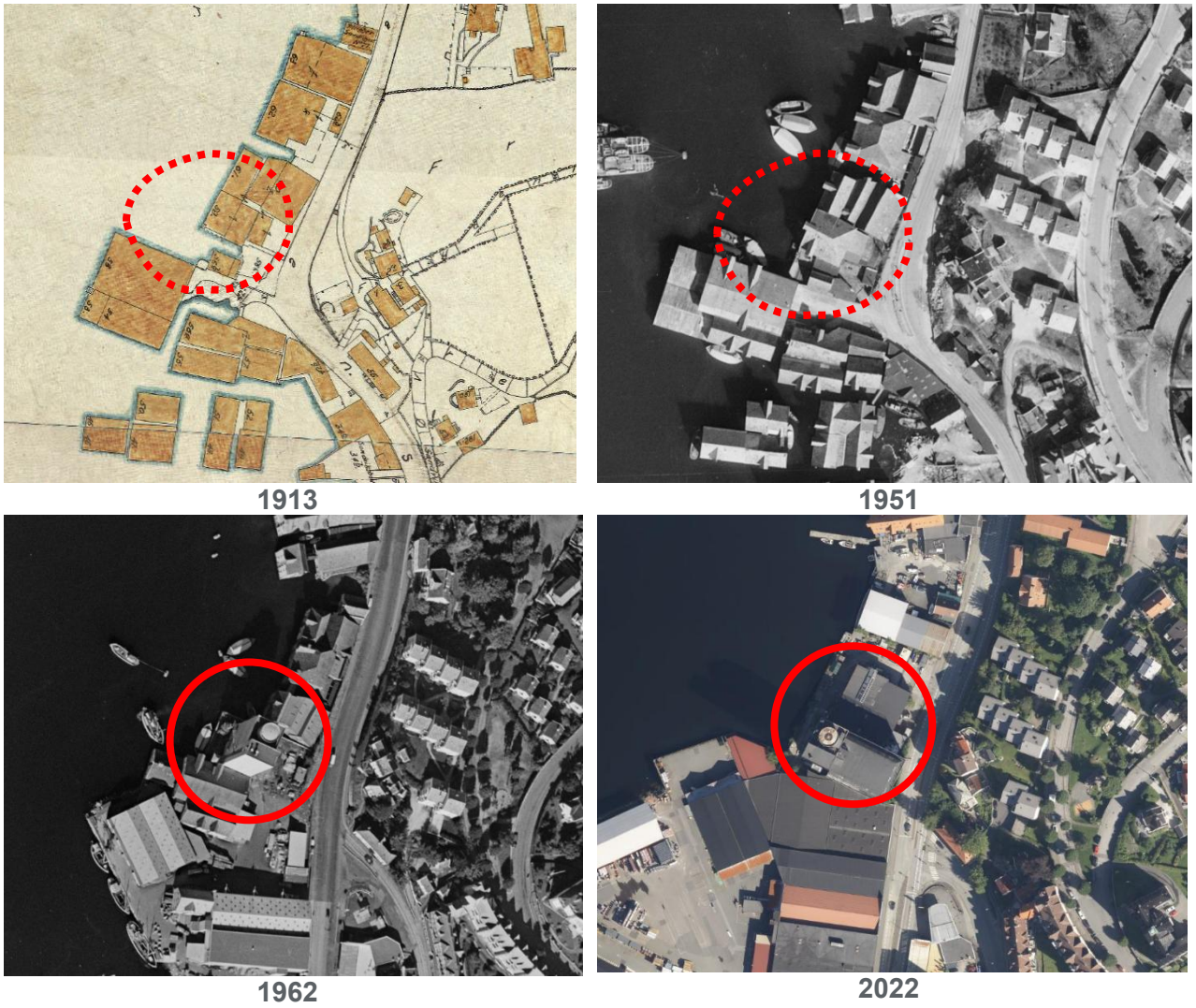
4.4.2 Kulturhistorisk kontekst

I 1950-årene startet saneringen av det store sjøbodmiljøet i Sandviksbukten, etter en reguleringsplan som var vedtatt under krigen [18]. I reguleringsplanen fra 1943 var hele strandlinjen langs Sandviksbukten, fra Bontelabo til Hegreneset, regulert til industriformål. Målet var å gjøre Sandviksbukten om til et moderne industriområde, med samferdsel i fokus [15].

Kraftfôrfabrikken Sandviksbodene 59 ble bygget for Norsk Kraftfôrindustri (NKI), som var en del av konsernet Rieber & Søn. I løpet av etterkrigstiden hadde konsernet Rieber & Søn anskaffet en tomt på omkring 15 mål på Stoltzeneset nord for Sandvikstorget, som inkluderte opp mot 40 sjøboder (Sandviksboder nr. 27-62). NKI's byggherre Fritz Rieber har for ettertiden blitt husket som en pådriver for de store samferdselsprosjektene i Bergen i 1950-årene. Han var også blant initiativtakerne til det halvkommunale «Bergen Saneringsinstitutt AS» (1962), som skulle sette kommunens saneringspolitikk ut i livet [15].

Figur 4-42: Sjøboder mellom Sandvikstorget og Stoltzeneset, fotografert fra Sandviksfjellet i 1910. Man kan se hvordan Sandviksbukten var bebygget med sjøboder langs vannet, og ute på vannet. Ringet inn område er hvor kraftforfabrikken senere ble bygget. Foto: Ukjent/Universitetsbiblioteket i Bergen

Figur 4-43: Kart og flyfoto fra 1913 til 2022, viser utviklingen på tomten over tid. Tidligere var sjølinjen preget av sjøboder, mens det med tiden ble erstattet av utfyllinger, veianlegg og industribygninger.

Før Rieber & Søn kunne bygge på tomten, måtte de eksisterende sjøbodene saneres. Dette vakte stort engasjement hos datidens kulturminnevernere, som gikk sammen for å dokumentere byggene for ettertiden. Byggene ble oppmålt av arkitektstudenter fra NTH i Trondheim, i et spleiselag mellom museene, Fortidsminneforeningen og Bergen arkitektforening. Inne i bodene som skulle rives fantes det fantastiske, malte veggdekorasjoner, som ble dokumentert i foto og akvareller av Miranda Bødtker.

To av sjøbodene, Sandviksbodene 37 og 44, ble demontert for flytting til Gamle Bergen Museum. Dette ble bekostet av Rieber & Søn, under betingelsen av at de ble fjernet snarest. Disse ble lagret, med en tanke om at de skulle gjenreises. Gjenoppføringen av sjøbodene ble imidlertid aldri realisert [15].

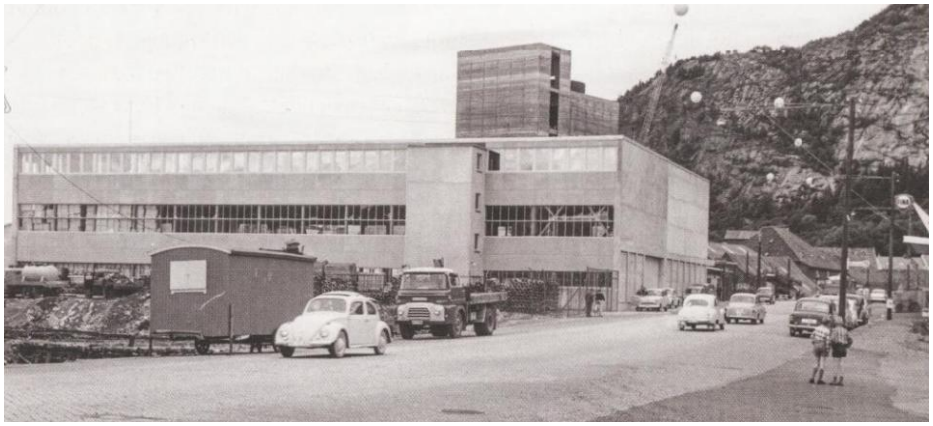
4.4.3 Historisk utvikling

Sandviksbodene 59, kraftforfabrikken på Stoltzeneset, ble bygget mellom 1961 og 1965, og da den stod ferdig var den landets største kraftforfabrikk. Rieber & Søn stod bak byggingen, gjennom aksjeselskapet Norsk Kraftfôrindustri (NKI). Den samlede fabrikken som vi ser i dag, ble bygget i to omganger. Først ble den høyeste delen (mot sjøen) oppført, deretter den lavere silodelen mot Sandviksveien.

Den første delen av fabrikken, den 38 meter høye produksjonsmøllen, ble støpt ved hjelp av glideforskaling i løpet av noen uker, våren 1961. Fabrikkhallene og to 28 meter høye kornsiloer ble bygget av prefabrikkerte betongelementer, og stod ferdig senere det året. Både produksjonslinjen og deler av fabrikkbygningene bestod av ferdige fabrikkenheter importert fra utlandet. I februar 1962 begynte produksjonen [15].

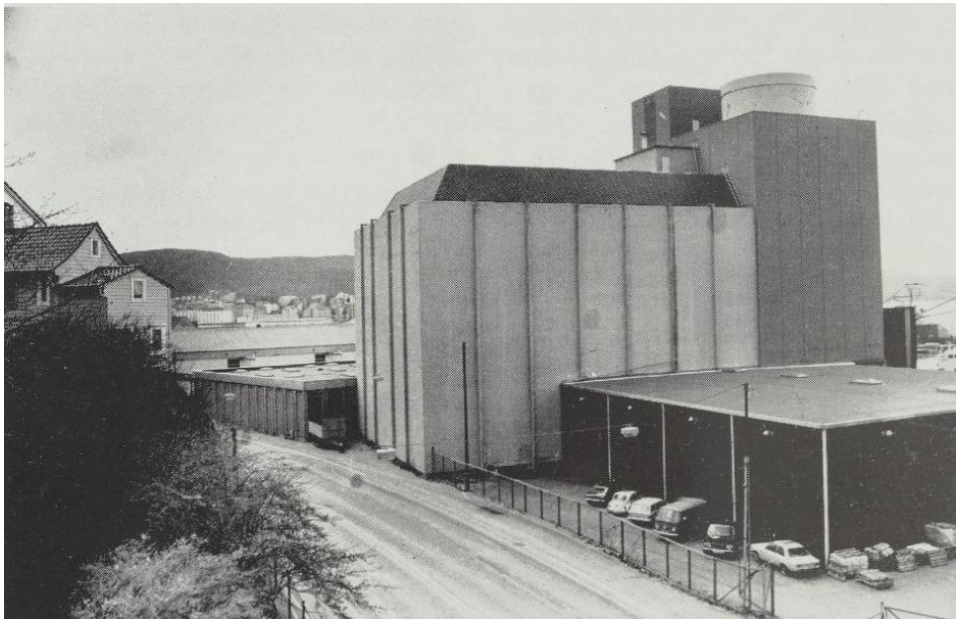
Figur 4-44: Kraftforfabrikken under konstruksjon i 1961. Foto: Ukjent/Rieber&Søn/ArkiVest, hentet fra Fortidsminneforeningen årbok 2023 [15].

Figur 4-45: Fra Sandvikstorget i 1960-årene. NKI-fabrikken og den nyanlagte Sjøgaten. Foto: Ukjent/Rieber&Søn/ArkiVest, hentet fra Fortidsminneforeningen årbok 2023 [15]

Kort tid etter at første byggetrinn stod ferdig i 1962, ble fabrikken utvidet med et stort silobygg på østsiden inn mot Sjøgaten. Denne delen ble bygget opp som enkeltsiloer, innbyrdes skilt med betongskiver i hele den synlige høyden. Under bakkenivå ble det bygget åpne arealer med søyler, hvor siloer kunne tømmes ned [19]. NKI's kraftforfabrikk stod fullført i 1965.

Utbyggingen av kraftforfabrikken skapte betydelig harme i lokalbefolkningen, særlig blant folk i de bakenforliggende områder, som protesterte over tapet av sol og utsikt mot Byfjorden. Folk i Sandviken protesterte mot byggehøyden, som overskred reguleringsplanens tillatte høyde på 25 meter. Det gikk fort med byggingen og folk i Sandviken reagerte kraftig på de ruvende byggene [16].

Figur 4-46: Foto av Kraftforfabrikken, med den nyeste siloen ferdig (mot veien). Ukjent årstall, men etter 1962. Foto fra «Sandviksguttenes Forening 50 år», 1981 [16].

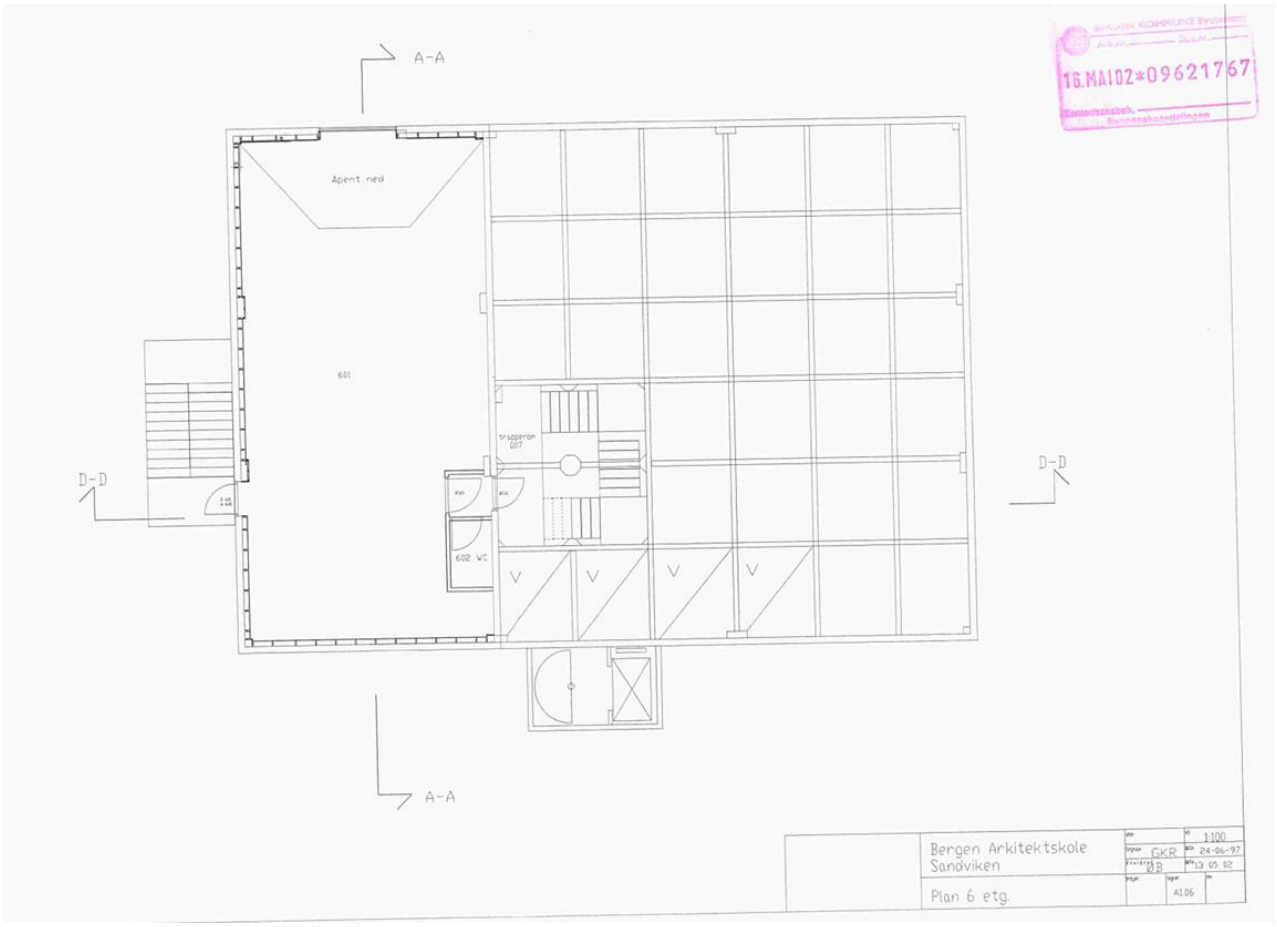
Sluttstrek for det imponerende kraftforanlegget i Sandviken

Siloen får en lagerkapasitet på 12.000 kbm. - 12 millioner kroner investert i det imponerende anlegget

A/S Norsk Kraftforindustri's nye anlegg i Sandviken i Bergen.

4-47: Faksimile: Fjordanes Tidende, 11. oktober 1965, melder om at «mønsteranlegget» NKI's kraftforfabrikk er fullt utbygget [20].

Bergen Arkitekthøgskole flyttet inn i bygget i 1996, og har siden holdt til der. Før den tid har skolen hatt flere midlertidige plasseringer [21].

Figur 4-48: Plantegning av Sandviksbodene 59, fra bygningen ble brukt av Bergen Arkitektskole. Tegning fra 1997. Byggesaksarkivet.

4.4.4 Dagens situasjon

Sandviksbodene 59 huser i dag Bergen Arkitektskole, og har gjort det siden 1996. Skolens arealer inkluderer den originale kraftforfabrikken fra 1960-tallet og lavere lagerbygninger mot nord. Transformasjonen fra kraftfôrsilo til arkitektonisk verksted har skjedd gjennom kontinuerlige, student- og lærerdrevne inngrep i full skala. De lavere hallene/lagrene på bakkeplan fungerer nå som verksteder og bibliotek, mens de rå betongsiloene og den tidligere fabrikken huser trapper/heis og klasseromslokaler. Plasseringen skolen har i Sandviken binder sammen industrihistorie, vestlandsk kystkultur og et levende studentmiljø. Møtet mellom fjord, fjell og rå betong gir omgivelsene en særegen karakter.

Bilder tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 4-49: Sandviksbodene 59. Oversiktsbilde nordøstside. Bilderetning sørvest.

Figur 4-50: Sandviksbodene 59. Oversiktsbilde nordvestside. Bilderetning sørøst.

Figur 4-51: Sandviksbodene 59. Oversiktsbilde sørvestside. Bilderetning nordøst.

Figur 4-52: Sandviksbodene 59. Fasade østside. Bilderetning vest.

Figur 4-53: Sandviksbodene 59. Fasade nordside. Bilderetning sør. Garasjen skal rives.

Figur 4-54: Sandviksbodene 59. Oversiktsbilde nordvestside. Bilderetning sørøst.

Figur 4-55: Sandviksbodene 59. Fasade nordside. Bilderetning sør.

4.5 Sandviksbodene 63

Sandviksbodene 63 består av to sammenbygde lagerhaller, oppført i hhv. 1980 og 1988.

Per i dag er bygget regulert revet gjennom *Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden* (plan-ID 61690000). Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026.

4.5.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Sandviksbodene 63
Gnr./bnr.	167/ 353, 64, 2103
Bygningsnr.	9485538
Arkitekt	Ingen
Byggherre	L. H. Berge AS
Byggeår	1980 og 1988
Bygningstype	212 - Verkstedbygning
Oppr. Funksjon	Lagerhall
SEFRAK-ID	Ingen

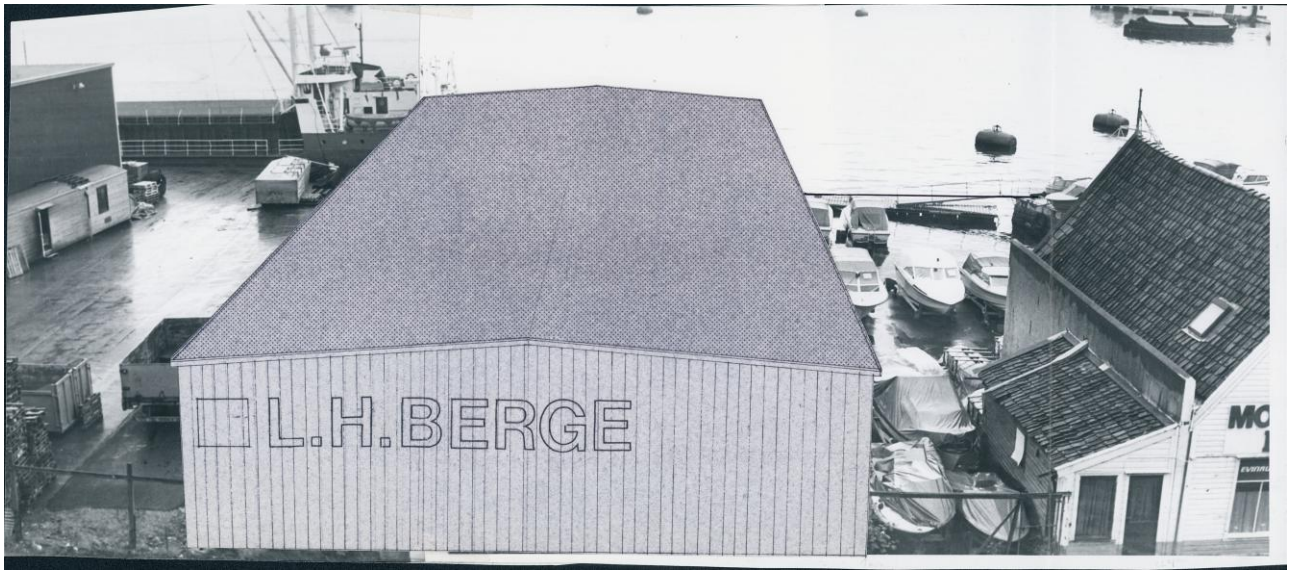
Vernestatus	- Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Bestemmelsesområde #4 Hjemmelbyggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Grendene - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde: Næring **Gjeldende reguleringsplan**: Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden (plan-id 61690000) - Arealformål: Kombinert bebyggelse og anleggsformål - Bebyggelse som forutsettes fjernet - Hensynssone H570_1 - Hensynssone H570_2 Historisk sentrum

4.5.2 Kulturhistorisk kontekst

Opprinnelige Sandviksbodene 63 ble revet i 1972, samtidig som Sandviksbodene 64A og 64B (se avsnitt 4.6.2). Fjæregrunnen hvor boden hadde stått ble fylt ut i løpet av 1970-tallet.

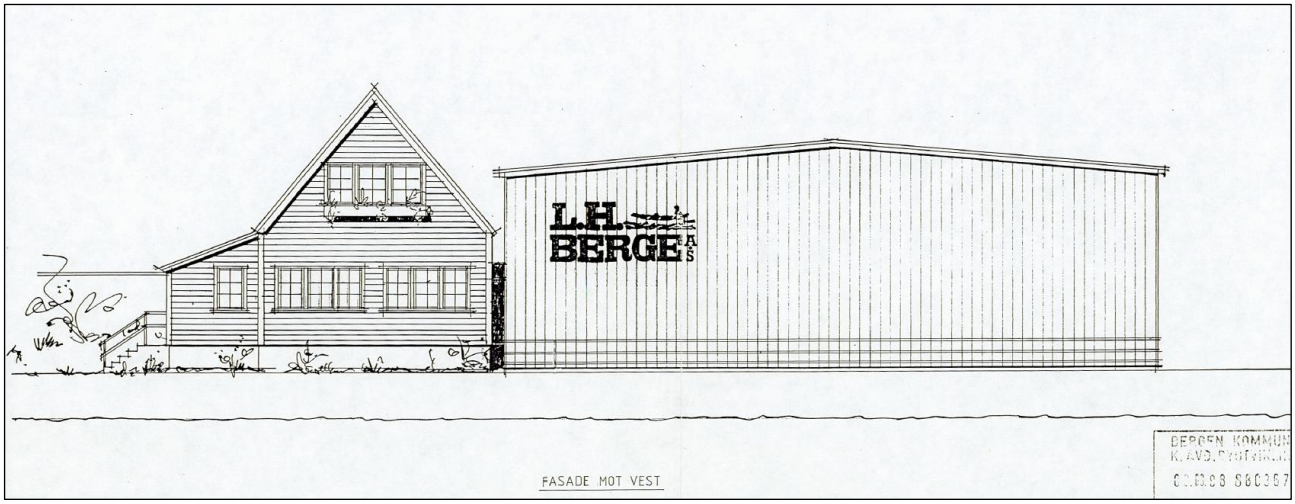
4.5.3 Historisk utvikling

Sandviksbodene 63 består i dag av to sammenbygde lagerhaller. Den første av disse ble oppført i 1979/80, og var en Astron lagerhall i stål. Ifølge byggeanmeldelsen var bygget ment å være midlertidig. I 1980 ble det også oppført en mindre kontorbrakke på nordsiden inntil Sandviksbodene 63A. Byggherre var firmaet L. H. Berge AS.

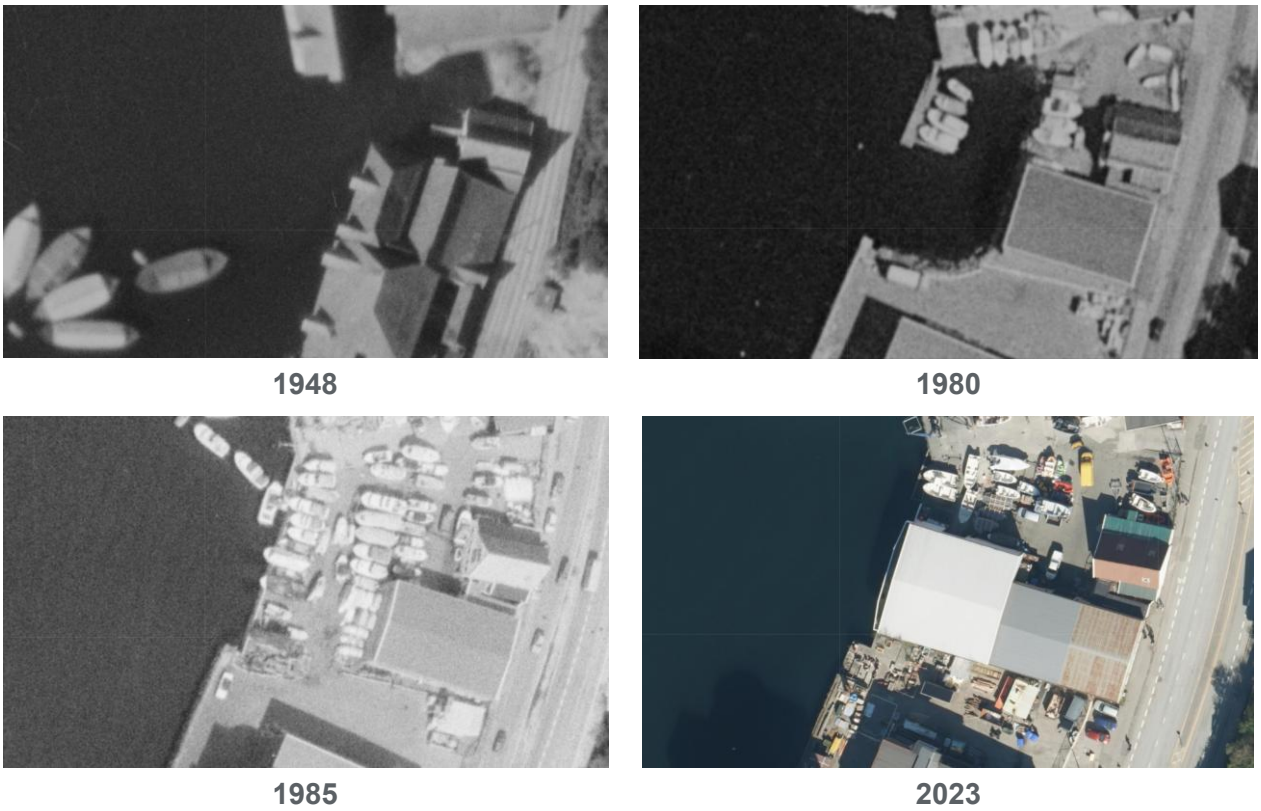

Figur 4-56: Foto/illustrasjon av den planlagte lagerhallen, 1979. Til høyre ses Sandviksbodene 63A. Til venstre kraftforfabrikken (nåværende BAS). Byggesaksarkivet.

Da den første hallen ble bygget lå den med sjøen som grense i vest, men i løpet av første halvdel av 1980-tallet ble området videre utfylt, og tatt i bruk som oppstillingsplass for båter. I 1988 ble det oppført en ny lagerhall mot vest, i forlengelsen av den første.

Figur 4-57: Tegning av lagerhallens vestfasade, 1988. Byggesaksarkivet.

Figur 4-58: Utsnitt fra område i ortofoto viser store forandringer i tidsrommet 1948 til 2023 (dagens situasjon). På 1970-tallet ble daværende Sandviksbodene 63 revet, og tomten fylt ut. I 1980 er den østligste lagerhallen oppført. I 1985 er tomten videre utfylt. Den vestligste lagerhallen ble oppført i 1988. Kilde: norgeibilder.no

4.5.4 Dagens situasjon

Sandviksbodene 63 består av to sammenbygde lagerhaller, oppført i hhv. 1979/80 og 1988.

Den østligste hallen fra 1980 er en prefabrikkert stålhall av merket Astron. Den er ca. 24 meter lang og 15 meter bred. Kortveggen mot øst mot Sandsviksveien har utstillingsvinduer, men ingen dører. Inngang/tilkomst til bygget er på nordsiden gjennom en inngangsdør og en stor garasjeport. Den vestligste hallen fra 1988 har vinduer og balkong på vestsiden mot sjøen, og en høy garasjeport mot nord. Denne hallen er på ca. 20 ganger 20 meter.

Den østligste hallen er kledt med stålplater i mørkt brun mot nord og øst, og i lysegult mot sør. Den vestligste hallen er kledt med hvite stålplater. Fundamenter er i støpt betong.

Alle bilder under er tatt på befaring 10. september 2026, med mindre annet er nevnt.

Figur 4-59: Oversiktsbilde. Skråfoto av Sandviksbodene 63 sett fra sør. Kilde: kart.1881.no.

Figur 4-60: Sandviksbodene 63. Fasade mot Sandviksveien. Bilderetning vest.

Figur 4-61: Sandviksbodene 63. Fasade mot nord. Bilderetning sørvest.

Figur 4-62: Sandviksbodene 63. Fasade mot nord. Bilderetning nord.

Figur 4-63: Sandviksbodene 63. Detalj, fasade mot nord.

Figur 4-64: Sandviksbodene 63. Fasade mot nordøst. Bilderetning sørøst.

4.6 Sandviksbodene 64A og 65A

Sandviksbodene 64A og 65A er en sammensatt bygningsmasse bestående av en butikkpaviljong mot Sandviksveien, et mellombygg og en reparasjonshall, oppført i tidsrommet 1962-1975.

Per i dag er bygget regulert revet gjennom *Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden* (plan-ID 61690000). Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026.

4.6.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Sandviksbodene 64A og 65A
Gnr./bnr.	#64A: 167/355 #65A: 167/357
Bygningsnr.	#64A: 139852508 #65A: 139327098
Arkitekt	Myklebust og Simonnæs
Byggherre	L. H. Berge
Byggeår	1962-1975
Bygningstype	#64A: 322 – Butikk/ forretningsbygg #64A: 212 – Verkstedbygg
Oppr. Funksjon	Butikk og reparasjonshall
SEFRAK-ID	1201-0618-002

Vernestatus	- Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Grendene - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde: Næring **Gjeldende reguleringsplan**: Områdereguleringsplan for Kristiansholm, Sandvikstorget og Rosegrenden (plan-id 61690000) - Bebyggelse som forutsettes fjernet - Hensynssone H570_1 - Hensynssone H570_2 Historisk sentrum

4.6.2 Kulturhistorisk kontekst

Sandviksbodene 64

Sandviksbodene 64b (tidligere adressenummer 64a) skal ha blitt oppført sent på 1600-tallet eller tidlig på 1700-tallet, av rådmann Schiøtte. Dette var en bred og lav naustbygning, som blant annet ble benyttet som tranbrenneri i mange år, knyttet til handelen med hvalspekk fra Grønland. Naustet ble overtatt av handelsfamilien Grieg i 1784, og en frittliggende sjøbod ble oppført på bolverk av John Grieg, Edvard Griegs bestefar, omtrent i 1820. Bodene ble etter hvert solgt videre, men har derfor av enkelte blitt omtalt som «Griegbodene» [22].

Sandviksbodene 65

Den eldste delen av Sandviksbodene 65 skal ha blitt oppført i 1747. Denne delen lå trolig på det som i dag er Sandviksbodene 65a, som ligger innerst ved Sandviksveien i øst, og som opprinnelig må ha vært bygget inne ved fjæresteinene. Over tid har kystlinjen i området blitt fylt ut, og boden ble utvidet med en stor del mot vest i løpet av 1800-tallets første halvdel (dagens Sandviksbodene 65b). Tidlig på 1900-tallet ble det anlagt en større steinkai, Ludebryggen, nord for Sandviksbodene 65. På Ludebryggen står i dag en av de første transformatorkioskene i Bergen, fra 1912. Kiosken, som er tegnet av arkitekt Einar Oscar Schou, ble oppført i pusset mur med kobbertak og har tydelige arkitektoniske kvaliteter. Sandviksbodene 65 ble i sin tid oppført som pakkhus for tørrfisk og andre varer. Boden skal ha vært i bruk som mel- og kornforretning på et tidspunkt, eid av selskapet Albert Mohn. Siden 1919 har Sandviksbodene 65a vært nyttet som båtbyggeri og utsalgssted for båter, under firmanavn L. H. Berge, og senere Båt-Berge [23]. Sandviksbodene 65b ble rehabilitert og tatt i bruk som kontorbygg sent på 1980-tallet.

Rivning av eldre boder på 1970-tallet

Både Sandviksbodene 64a og b, og Sandviksbodene 65a ble revet tidlig på 1970-tallet. Dette var i tråd med gjeldende reguleringsplan for området Sandviksbodene 58, 60-65 (plan-id 3760000, stadfestet 1972), hvor østligste del av Sandviksbodene 64 og 65 var regulert til offentlig veiareal. Dette formålet ble imidlertid aldri realisert, og Sandviksbodene 64 ble erstattet av utfylte kaianlegg og lave verkstedbygg med midlertidig preg.

Figur 4-65: Foto tatt 1925. Sandviksboden 65A (til venstre i bildet) er bevart, og har i dag adresse 65B. Sandviksbodene 64 til høyre i bildet er revet. Foto: Atelier KK. UBB Spesialsamlinger, ubb-kk-n-424-002

Figur 4-66: Sandviksbodene 64A og 64B, noen år før rivning. Faksimile: Bergens Arbeiderblad, 9. mars 1968.

4.6.3 Historisk utvikling

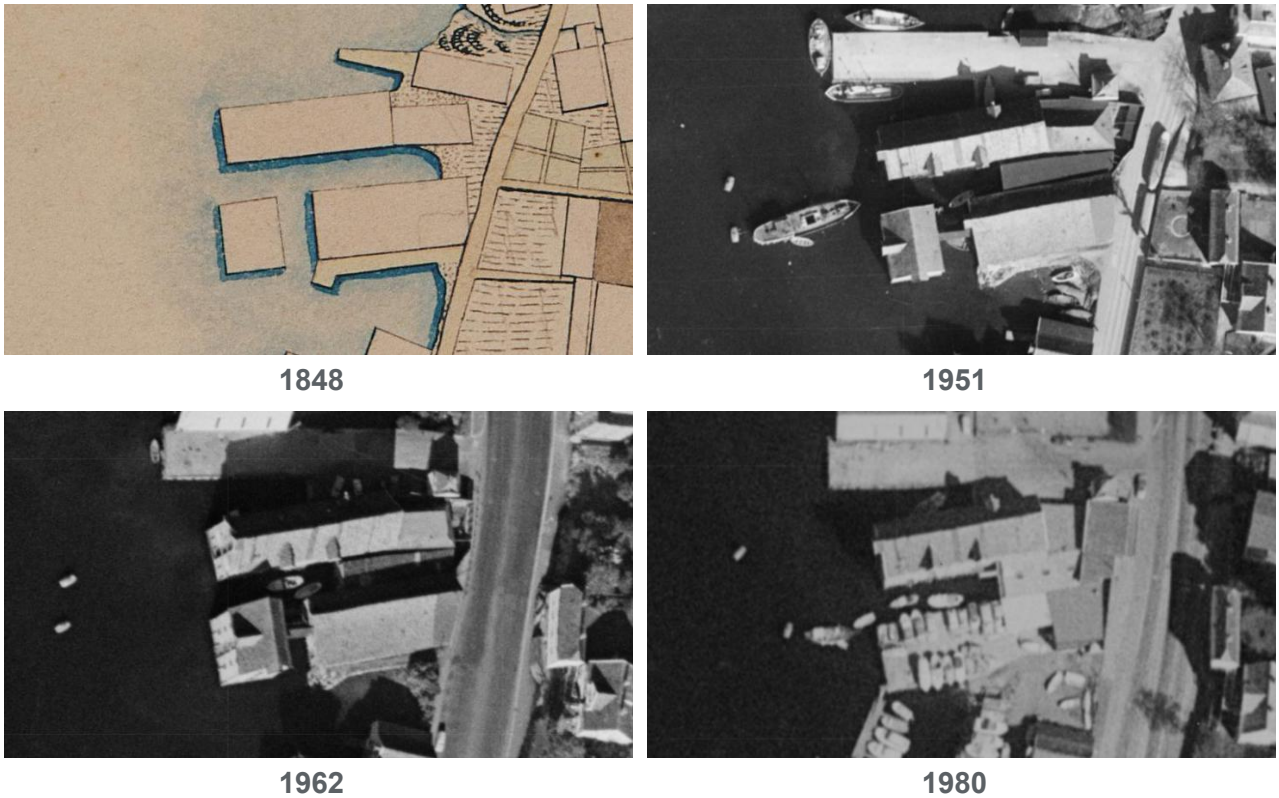
Sandviksbodene 65

Den eldste delen av Sandviksbodene 65 (fra 1747) brant en gang tidlig på 1950-tallet, og det ble etter kort tid igangsatt reparasjonsarbeider av det som ble omtalt som «en brannskadet bygning». Reparasjonsarbeidene omfattet blant annet et provisorisk takarrangement. Taket er senere endret, og i dag står det et nyere, lavt mellombygg med slakt skrånende skråtak som heller mot nord, på stedet hvor det eldre pakkhuset en gang stod.

Sandviksbodene 65A består også av en butikk og utstillingspaviljong, med kontortilbygg ut mot Sandviksveien. Paviljongen er oppført omtrent i år 1967 i tidstypisk stil, og er tegnet av arkitektene Myklebust og Simonnæs.

Sandviksbodene 64

De opprinnelige Sandviksbodene 64 og 64a ble revet i 1972. Grunnen ble fylt ut, og det ble anlagt ny kai. Dagens bebyggelse på stedet består av en midlertidig reparasjonshall, som ble oppført og utvidet i 1973-1975.

Figur 4-67: Utsnitt av samme område mellom 1848 - 1980, som viser hvordan området har endret seg over tid. I 1848 var området bebygget med pakkhusene 64, 64a, 65a og 65b. Pakkhusene kan ses på flyfoto fra 1951, men i 1962 ser man at 65a er ombygget etter en brann. I 1980 er pakkhusene 64a og 64b revet, erstattet av nytt kaianlegg og reparasjonshall for båter, mens 65a har fått et butikklokale mot Sandviksveien. Kilder: Bergen k. kulturmiljøkart og norgeibilder.no

4.6.4 Dagens situasjon

Sandviksbodene 64A og 65A består av tre ulike deler:

- En tidstypisk butikk og utstillingspaviljong fra 1967, med kontortilbygg ut mot Sandviksveien. Tegnet av arkitektene Myklebust og Simonnæs (Sandviksbodene 65A)
- Et mellombygg sør og øst for Sandviksboder 65B, trolig oppført omtrent 1970 og senere utbedret i flere omganger (Sandviksbodene 65A)
- En reparasjonshall i sør, oppført i 1973-75 (Sandviksbodene 64A)

Alle bilder under er tatt på befaring 10. september 2026, med mindre annet er nevnt. På grunn av pågående veiarbeid i Sandviksveien var det vanskelig tilkomst rundt bygget. Dokumentasjonen er derfor supplert med bilder hentet fra offentlige kilder på nett.

Figur 4-68: Kartutsnitt med eiendomsgrenser som viser eiendommene med dagens bygninger.

Figur 4-69: Oversiktsbilde. Skråfoto av Sandviksbodene 64A og 65A sett fra sør. Kilde: kart.1881.no.

Figur 4-70: Sandviksbodene 64A og 65A. Fasade mot Sandviksveien. Bilderetning sørvest. Kilde: google maps

Figur 4-71: Det lave mellombygget med adresse Sandviksbodene 65A. Sandviksbodene 65B til høyre. Til venstre, foran butikkpaviljongen, står transformatorstasjonen tegnet av Einar Oscar Schou.

Figur 4-72: Sandviksbodene 64A og 65A, fasade mot vest og sør. Bilderetning nordøst.

4.7 Amalie Skrams vei 54

Amalie Skrams vei 54 er et frittliggende boligbygg på fire etasjer, oppført i 1964-65.

Bygget er ikke dokumentert kulturhistorisk gjennom tidligere planarbeider.

I denne rapporten er bygget omtalt i korte trekk ut fra åpne kilder, dokumenter fra byggesaksarkivet, og utvendig befaring utført 10. september 2026.

4.7.1 Bygningsinformasjon og vernestatus

Adresse	Amalie Skrams vei 54
Gnr./bnr.	168/89
Bygningsnr.	139324439
Arkitekt	Kåre Frølich
Byggherre	Vestbo
Byggeår	1962
Bygningstype	142 - Stort frittliggende boligbygg på 3 og 4 etg.
Oppr. Funksjon	Leilighetsbygg
SEFRAK-ID	Ingen

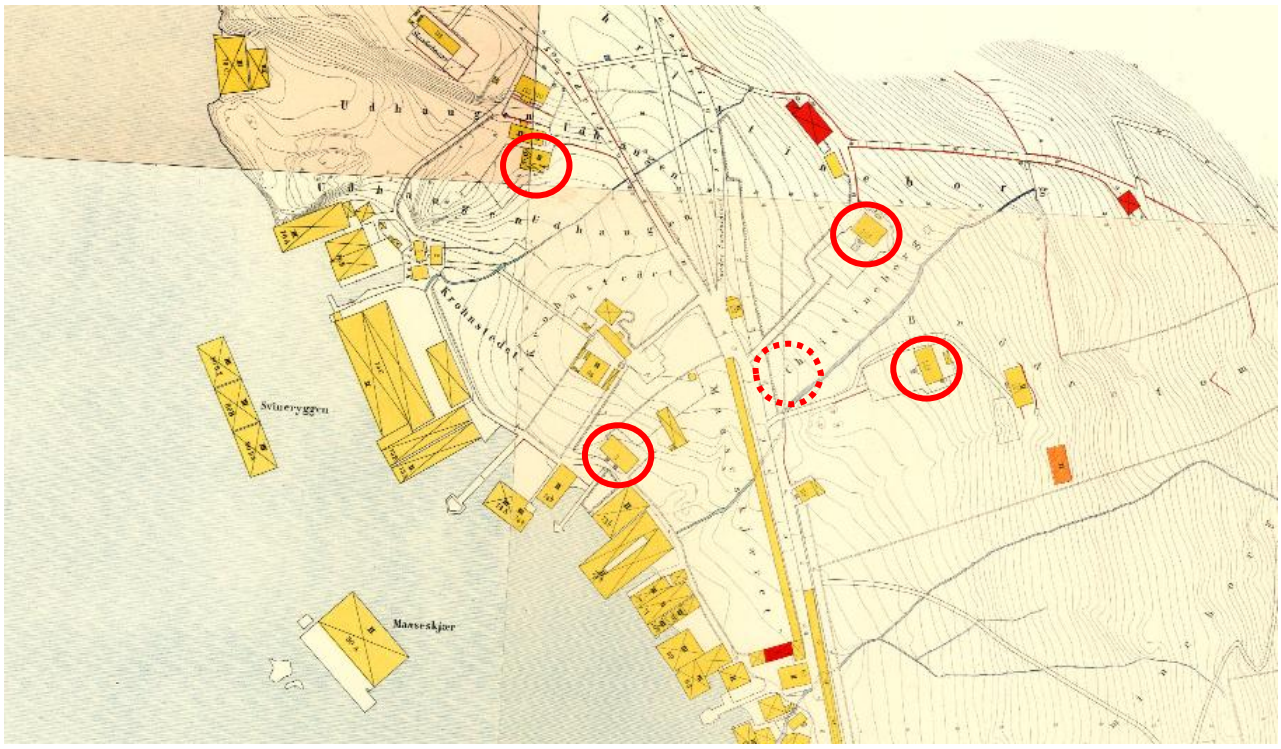

Vernestatus	- Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse: Bergen Sandviken (K74) - Inngår i hensynssoner på ulike plannivå (se under)
Planstatus	**Kommuneplanens arealdel (KPA 2018):** - Arealformål: Byfortettingssone - Hensynssone H570_2 Sandviken øvre - Hensynssone H570_7 Historisk sentrum **Kommunedelplan**: Bergenhus KDP Sandviken- Fjellsiden Nord (plan-id 15750000) - Arealbruksområde Boligområder **Gjeldende reguleringsplan**: Bybanen fra Sentrum til Åsane, Delstrekning 2, Sandbrogaten-Eidsvågtunnelen (plan-id 65810000) - Hensynssone H570_3 Historisk sentrum

4.7.2 Kulturhistorisk kontekst

Amalie Skrams vei 54 er en av flere lamellblokker, som kom til etter bebyggelsesplanen for Wilhelmineborg og tilliggende eiendommer fra 1952. Wilhelmineborg var en større eiendom i Sandviken, avgrenset av Sandviksveien, Brødretomten, Fjellveien og Frydenlund. Det var opprinnelig festegrunn under Store Sandviken. Kommunen overtok eiendommen i 1912, med sikte på å stykke den ut til villatomter. Bybrannen i 1916 gjorde at det ble endringer i planene, og eiendommen ble heller brukt til nødboliger for husløse. 30 «husvillebrakker», med i alt 229 leiligheter, ble oppført her. Brakkebyen ble sanert etter 2. verdenskrig, siste hus ble revet 1960.

Amalie Skrams vei 54 er plassert mellom to historiske alleer, som leder mot to av byens lyststeder; Brødretomten og Christineborg. Lyststedene i Bergen dokumenterer en bygningskultur, tidfestet i perioden rundt 1750-1850, og rommer stilmessig periodene preget av rokokko, louis-seize og empire. Andre lyststeder i området, er Måseskjæret og Uthaugen (Ditlefsengen). På kart fra år 1880 (under, Figur 4-73Figur 4-73) kan man se lystgårdene markert med rød ring, og plassen hvor Amalie Skrams vei 54 senere kom, markert med stiplet ring.

Figur 4-73: Kart fra år 1880, med lystgårdsanleggene markert. Tomten for Amalie Skrams vei 54, markert stiplet

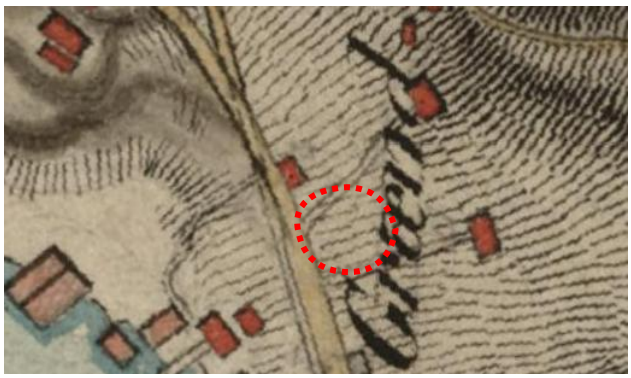

Figur 4-74: Forslag til bebyggelsesplan for Wilhelmineborg og tilliggende eiendommer, 1952. Amalie Skrams vei 54 markert

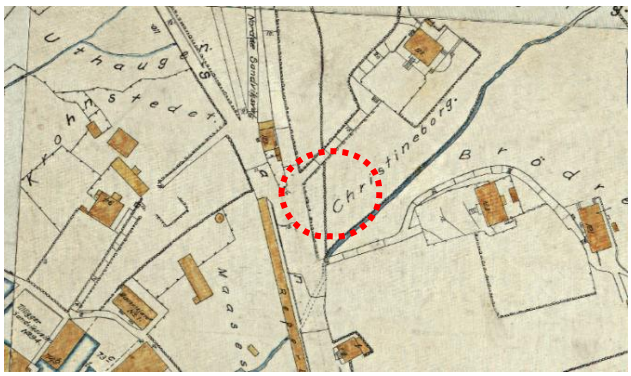

Figur 4-75: Amalie Skrams vei 54 er plassert mellom to alleer, som leder mot to av byens lyststeder; Brødretomten og Christineborg. De gamle alleene er fremdeles synlige i dagens struktur, markert med røde linjer. Alleen opp mot Brødretomten er den best bevarte av de to og er regulert til hensynssone bevaring i gjeldende reguleringsplan (PlanID 65810000).

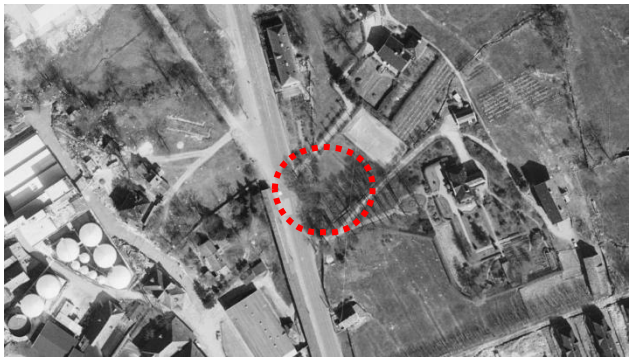
4.7.3 Historisk utvikling

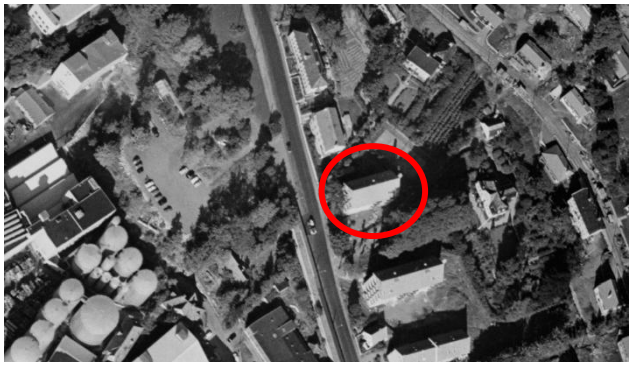
Figur 4-76: Kart fra 1868. Brødretomten og Christineborg etablert

Figur 4-77: Kart fra 1913

Figur 4-78: Ortofoto 1951

Figur 4-79: Ortofoto 1962

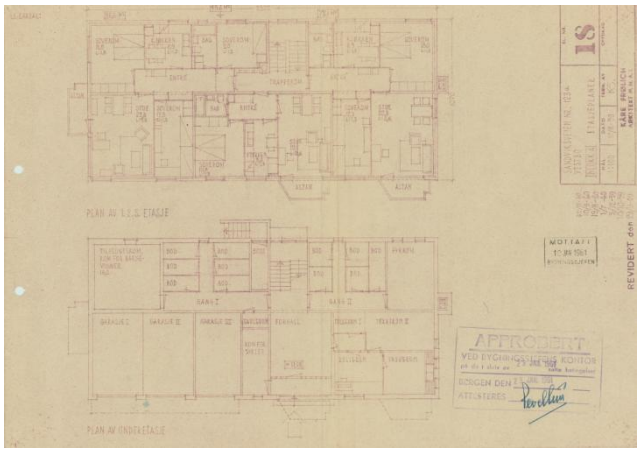
Figur 4-80: Ortofoto 1970. Amalie Skrams vei utvidet øst for bygget

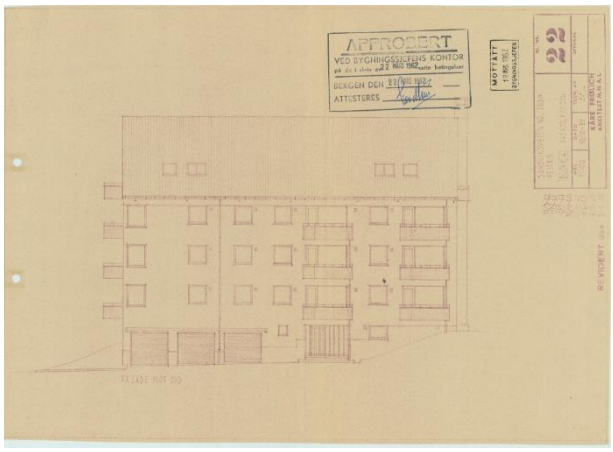
Figur 4-81: Ortofoto 2023, dagens situasjon

Området består av blokker mellom Amalie Skrams vei og Sandviksveien, firemannsboliger langs østsiden av Amalie Skrams vei, og eneboliger lengst opp i området mot Fjellveien. Den første tverrstilte lamellblokken (Amalie Skrams vei 42-44) ble reist på begynnelsen av 1950-tallet, tegnet av arkitekt Sonja Christie. Denne skiller seg fra de senere blokkene, ved å være terrassert med tre etasjer i hver del av blokken. De senere blokkene følger også terrenget, men har fire etasjer mot Sandviksveien.

Lamellblokkene mot nord, som Amalie Skrams vei 54, er tegnet av Kåre Frølich, og blokkene mot sør er tegnet av arkitektene J. og M. Svenningsson.

Figur 4-82: Opprinnelige plantegninger fra 1959/61. Byggesaksarkivet.

Figur 4-83: Opprinnelige fasader fra 1959/61.

Figur 4-84: Plantegning som viser nye balkonger, 2007.

Figur 4-85: Fasadetegning som viser nye balkonger, 2007.

I 2007 ble det gitt tillatelse til utskiftning av de opprinnelige balkongene. Disse ble erstattet av utvidete, innglassede balkonger.

4.7.4 Dagens situasjon

Amalie Skrams vei 54 er bygget i støpt betong, med malt overflate. Bygningen har saltak, tekket med røde takstein. Bygningskroppen er rektangulær, med tydelig gavlside mot Sandviksveien. Taket har ikke takutstikk på kortsidene/gavlsidene, men utkragende gesims på langsidene. Det er ikke gjort store, visuelle endringer på bygget, og det fremstår ganske opprinnelig. De største endringene som er gjort, er tilføringen av de innglassede balkongene. Bygningen hadde tidligere smale balkonger, typisk for 1960-tallet, men ble i 2007 utvidet i størrelse og fikk et annet uttrykk. Gavlsiden mot øst har nok endret mest karakter som følge av endringen, da balkongen visuelt blir klumpete på den ellers slanke gavlsiden med utenpåliggende pipeløp. Inngangspartiet med garasjene på sørsiden av bygget fremstår likt som originaltegningene, bortsette fra at garasjeportene er skiftet ut. Noen av de opprinnelige vinduene, som i kjeller mot sør, er bevart.

Bilder under er tatt på befaring 10. september 2026.

Figur 4-86: Amalie Skrams vei 54. Oversiktsbilde nordvestside. Bilderetning sørøst.

Figur 4-87: Amalie Skrams vei 54. Oversiktsbilde sørøstside. Bilderetning nordvest.

Figur 4-88: Amalie Skrams vei 54. Sørfasade. Bilderetning nord.

Figur 4-89: Amalie Skrams vei 54. Nordfasade. Bilderetning sør.

Figur 4-90: Amalie Skrams vei 54. Østgavl. Bilderetning vest.

Figur 4-91: Amalie Skrams vei 54. Vestgavl. Bilderetning øst.

Figur 4-92: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde garasjeport. Sørside.

Figur 4-93: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde vindu kjeller. Sørside.

Figur 4-94: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde vindu kjeller. Sørside.

Figur 4-95: Amalie Skrams vei 54. Detaljbilde inngangsparti. Sørside. Bilderetning nord.

5 Kildehenvisninger

[1] Byantikvaren (2018): Tillegg til Kulturminnegrunnlag. Bybanen fra sentrum til Åsane. Delrapport 2 (Delstrekning 2, Sandbrogaten - Eidsvågtunnelen og Hovedsykkelrute Bradbenken - Munkebotstunnelen). Skriftserienr: 2018-2

[2] Byantikvaren (2012): Kulturminnegrunnlag for Bybanen Sentrum – Åsane. Saksnummer: 201125114

[3] Byantikvaren (2018): Tillegg til Kulturminnegrunnlag. Bybanen fra sentrum til Åsane. Delrapport 2 (Delstrekning 2, Sandbrogaten - Eidsvågtunnelen og Hovedsykkelrute Bradbenken - Munkebotstunnelen). Skriftserienr: 2018-2

[4] Bybanen og hovedsykkelrute fra sentrum til Åsane. Med forlengelse av Fløyfjellstunnelen. Detaljreguleringsplan Delstrekning 1, Kaigaten – Sandbrogaten, Planid 65800000. Kulturminnedokumentasjon. Norconsult og Asplan Viak, 2022-09-15. Dokumentnummer: RA-DS1-009

[5] Bybanen og hovedsykkelrute fra sentrum til Åsane. Med forlengelse av Fløyfjellstunnelen. Detaljreguleringsplan Delstrekning 2, Sandbrogaten – Eidsvågtunnelen, Planid 65810000. Kulturminnedokumentasjon. Norconsult og Asplan Viak, 2022-09-15. Dokumentnummer: RA-DS2-013

[6] Historikerverksemda (2022): Kulturminnedokumentasjon Ladegårdsgaten gnr. 167/bnr. 517 m. fl. [Tilgjengelig fra: https://api.arealplaner.no/api/kunder/bergen4601/dokumenter/30025/download/Kulturminnedokumentasjon.PDF]

[7] Norconsult (2026): *KU Kulturmiljø Allehelgens gate – Heggebakken og parken Fredens Bolig.* BT5-T Bybanen med hovedsykkelrute for delstrekning Kaigaten-Sandviken, Planid 71720000. Konsekvensutredning. Datert 2026-09-25. Dokumentnummer: RA-B-001

[8] Byggesaksarkivet, Bergen byarkiv.

[9] Askeladden, Riksantikvarens kartdatabase. Tilgjengelig fra: https://askeladden.ra.no

[10] SEFRAK-registeret. Tilgjengeliggjort gjennom Askeladden: https://askeladden.ra.no

[11] Bergen byleksikon. Tilgjengelig fra: https://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/

[12] Bergen kommunes portal for historiske kart og flyfoto. Tilgjengelig fra: https://kart.bergen.kommune.no/portal/apps/webappviewer/index.html?id=6a2f21465d86402ca3fc326eaf884f8a

[13] Rage, Ketil (2013): *Bergen Katedralskule. Bygningshistoria 1153-2013*. Hordaland fylkeskommune.

[14] Formingsveileder for Sandviksboder 12-14 (Del av områdeplan Kristianholm). Dato: 25.06.2025

[15] Rommetveit, Knut (2023): Sanere og bevare: Om bygningsvern i Bergen etter krigen og saneringen av Sandviksbodene. Artikkel i *Fortidsminneforeningens Årbok 2023* (177. årgang), side 183-203.

[16] Tangseth, Svein (red.) (1981): *Sandviksguttenes forening 50 år. 1931-1981*.

[17] Hlm Arkitektur, Bergen Katedralskole, hlm.no/prosjekter/bergen-katedralskole-2 (hentet: 14.oktober 2026)

[18] Bergen kommune (1943): *Bergenhus. Industristrøk i Sandviken, Rotthaugen – Storemøllen (plan-id. 190000)*. [Tilgjengelig fra: https://arealplaner.no/bergen4601/arealplaner/5128?] (hentet: 16.oktober 2026)

[19] Norconsult (2026): *Forenklet RIB-vurdering BAS-bygget*. Dokumentnr.: NO-B3-002.

[20] *Sluttstrek for det imponerende kraftforanlegget i Sandviken*. Avisartikkel på trykk i Fjordenes Tidende, mandag 11. oktober 1965.

[21] Gunnar Hagen Hartvedt og Norvall Skreien. *Bergen Arkitektskole*. Bergen Byarkiv, bergenbyarkiv.no [Tilgjengelig fra: https://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/1420221] (hentet: 14. oktober 2026)

[22] Geist, Jon (1968, 9. mars): *Griegbodene*. Avisartikkel i Bergens Arbeiderblad.

[23] Om oss. Båt-Berge AS. https://batberge.no/om-oss/ (hentet: 14. oktober 2026)